

Slovenski Meščan

Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani. — Izhaja vsako soboto zvečer. — Dopisi naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina do konca leta 5 K. Posamezne številke 10 vin. Oglasi: za enkrat 12 vin., za dvakrat 10 vin., za trikrat in večkrat 8 vin. za enostopno petit-vrsto.

Klerikalizem kot strašilo.

„Slovenski Meščan“ je sprejel ob svojem rojstvu razne pozdrave in spodobi se, da se zanje dostojno zahvali. Oficialnemu organu narodno-napredne stranke se zdi naš list smešen, kar ga pa ne ovira, da polemizira z nami. „Gorenjcu“ pa smo brezpomembni in plitvi; vendar se zdi, da bo o prvem sodila bodočnost, kakor je tudi odveč, prerokati se z „Gorenjcem“ o plitvosti. En sramoten znak pa so nam vtisnili vsi na čelo: znak klerikalizma.

Naša liberalna stranka je podobna pestunji, ki plaši otroka z različnimi strašili, ker ga ne more obvladati s pametnimi razlogi. Strašilo klerikalizma naj tudi nas že naprej spravi v slab glas pri meščanstvu.

Nasproti temu izpovedujemo prav odkrito sledeče: Če naši protivniki razumevajo pod klerikalizmom nadvlado duhovščine v politiki, potem je pač klerikaliec n. pr. poslanec Hribar, ker sedi v klubu, kjer je večina duhovnikov, mi pa ne! „Gorenjec“ sicer piše, da je član našega konzorcija g. kanonik Kalan. Ako mu je do resnice, naj stopi k deželni vladi in tam poižve imena članov našega konzorcija — in potem šele govori dalje. Naš list je v svoji smeri popolnoma neodvisen na vse strani. Ne narekuje mu, kaj naj piše, duhovščina, ampak meščanstvo samo. V tem oziru smo mnogo bolj neodvisni, nego je liberalno meščanstvo od advokatov in notarjev. Saj zastopa naša mesta v deželnem zboru 6 juristov, štirje advokati, en notar in en bivši jurist, in celo obrtna in trgovska zbornica si je dala izpričevalo take revščine, da premore iz svoje srede samo enega poslanca, drugi je pa moral biti advokat.

Namen, ki ga zasleduje liberalno časopisje s takim pisanjem, je prozoren. Strašilo klerikalizma naj obrne pozornost meščanstva od političnih in gospodarskih grehov, ki si jih je naprtila v zadnjih letih liberalna stranka.

Ista stranka, ki je pošiljala na podlagi pisane pogodbe 6 let Nemca v deželni šolski svet in katere odločni pristaši so povzročili Proftovo afero, si lasti danes patent na zastopstvo interesov Slovenstva! Kako smešno! Nemško časopisje je že zagnalo krik zaradi izpremembe v deželnem šolskem svetu, češ da so Nemci izgubili edinega zastopnika v tej korporaciji, da je predsednik Schwarz govoril v seji slovensko in da je pričakovati v kratkem nevarnih naklepov proti nemškemu šolstvu v deželi. Navzlic

temu pa je liberalno časopisje še toliko drzno, da besediči, češ da bodeta čuvala dr. Lampe in dr. Šusteršič nemško šolstvo. Tega pač ne verjame niti tisti, ki je to zapisal!

Liberalizem je tudi v gospodarskem življenju razdirajoča sila. Nedavno je zborovala v Ljubljani „Zadružna zveza“. Iz tam podanih poročil smo povzeli, da je v njej združenih 433 različnih zadrug in da je imela Zveza nad 52 milijonov kron prometa. To so storili pristaši S. L. S. za organizacijo kmečkega stanu. Koliko zadrug za obrtnika in trgovca je pa ustanovila narodno-napredna stranka po mestih? Rečemo lahko brez strahu: nobene!

Naši gostilničarji so napravili zadnje dni poučen izlet na Dunaj. Tam so se lahko prepričali, kaj je storil „klerikalni“ občinski svet na Dunaju za razvoj mesta. Primerjali so prav lahko gospodarsko politiko Dunaja z Ljubljano. Tam velikanske, trezno zasnovane naprave, kakor plinarna, elektrarna, ki donašajo vsako leto milijone, v Ljubljani pa ima mesto prenaplajeno ustanovljeno elektrarno, ki se vzdržuje edinole na ta način, da zahteva od konzumentov za slabo luč pretirane cene! Prepričali so se tudi lahko, kakšne namene ima „najbolj črni klerikaliec“ minister dr. Gessmann. Liberalne korifeje, ki so se nahajale med temi izletniki, si morajo pač same zastaviti vprašanje, odkod ima meščanstvo več koristi, ali od liberalnega koristolovstva ali od njegovih nasprotnikov. Če mislijo kličekaj trezno, odgovor ni ravno težaven.

Liberalna stranka se bori za zadnje svoje postojanke. Kakor je dogospodarila na Dunaju in drugod po Avstriji, tako bo tudi pri nas. Ljudstvo spoznava, da je strašilo klerikalizma le še zadnje obupno bojno sredstvo propadajoče stranke. Najti bodočnost srednjega stanu ne zavisi od politike „farške gonje“, ampak poiskati si moramo pot preko praznih strašil do treznega in odločnega gospodarskega dela!

Ali dobimo obrtniki zavarovanje proti starosti?

Ljudski državni zbor, voljen na podlagi splošne volilne pravice, zboruje. V času volilnega boja so kandidatje raznih strank povdarjali važnost zavarovanja za starost za delavske stanovce. Ko se je sešel državni zbor, je dr. Lueger v eni prvih sej pred-

lagal, naj se v znamenju cesarskega jubileja dovoli 100 milijonov kron za starostno zavarovanje delavskih stanov.

Obrtniki naše države so na raznih sestankih in shodih vedno zahtevali, da se tudi zanje uredi od strani države starostno zavarovanje. To zahtevo imamo tudi slovenski obrtniki v svojem programu. Tudi v Ljubljani so se vršili shodi, na katerih se je odločno zahtevalo, da dobimo obrtniki starostno zavarovanje.

Od raznih strani se rado poudarja, da je treba obrtnika kot srednji stan ohraniti, vendar moramo pripoznati, da se razni činitelji ravno za obrtnika najmanj brigajo. Krivo je temu tudi, ker obrtniki niso organizirani, kakor bi morali biti. Zlasti v manjših mestih se je liberalna misel — vsak sam zase, vsa sredstva so ti dovoljena in tudi, ako greš čez trupla svojih kolegov obrtnikov — v obrtnika tako zajeda, da bo še precej časa minilo, predno se bodo združne misli poprijeli. Da pa ima več uspeha, ako organizacija kaj zahteva, kakor če zahteva posameznik sam, o tem, mislimo, ni potreba nobenega dokaza.

Večkrat se tudi od raznih strani sliši: „saj se dela za obrtnika.“ Vendar vprašamo, kaj se je storilo dosedaj? Prejšnji državni zbor je premenil obrtni red. Priznamo, da se je obrtni red nekoliko zboljšal, vendar kaj pozitivnega za samostojnega obrtnika se ne more dokazati. Glavno, kar je in kar se sedaj ravno pripravlja, je, kako se bodejo vajenci oproščevali. Sestavljajo se izpraševalne komisije in v vsih obrtnih zadrugah je razgovor samo o tem. Od večih obrtnikov se sliši: za vse se skrbi, samo za obrtnika — mojstra nič. Prav je, da se je uredilo in da bode strožje ravno pri oproščanju vajencev, in prav je, da se skrbi za naraščaj, vendar zraven bi se ne smelo pozabiti na samostojnega obrtnika — mojstra. Davčni vijak ravno pri nas samostojne obrtnike — mojstre zelo privija. V drugih industrijskih državah, posebno na Francoskem, Angleškem, v Nemčiji itd. se dajejo industriji in obrtu ravno pri davkih razne olajšave. Pri nas tega ne poznajo!

Kredit je na Francoskem tako urejen, da lahko tudi mali obrtnik dobi od državne banke kredita in sicer svoto 190 frankov, približno 90 kron. Naša avstro-ogrska banka pozna samo velike trgovce in velike tovarnarje.

Položaj malega obrtnika — mojstra je večkrat obupen. Lahko bi navedli celo vrsto obrtnikov, ki morajo na stara leta iskati po hiralnicah, ubožnicah

Slovensko gledišče.

I.

Letos stoji slovensko gledišče bolj kot kdaj prej pred vprašanjem: biti ali ne biti!? — Doslej so se še vedno ti vsakoletni neizogibni „prigodljaji koncem sezone“ poravnali, letos niti eden od navzočih gospodov ni hotel sprejeti niti odborniškega mesta. Prosil so se, drug v drugega so silili, resno in saljivo so si prigovarjali, — a bilo je zastoj. — — —

Dobili smo vtis, da smemo znani Cankarjev „šlager“ parodirati: „Slovensko gledišče ti si kakor vlačuga, kdor te hoče, tisti te ima“. In še tega so se branili oni gospodje, ki so doslej več ali manj požrtvovalno delali za ta naš kulturni zavod.

Finančni debacle je tako narasel, da ga skoro ni več mogoče sanirati, vsaj brez Gorupa ali Rotshilda ne bo šlo. Posito, da se spravi „denarno vprašanje v red, — kaj potem?! Bo li stal občni zbor dram. društva leta 1909 nekako sredi maja zopet pred drogom, na katerem bo visela raztrgana in vsa mokra zastava?!

Letos je deželni odbor že oddal gledišče dram. društvu, in upamo, da bo dram. društvo kljub vsem neprivikam vodilo tudi letos še slovensko Talijo. Kako bo v bodoče?! — to je vprašanje.

Naj podamo nekaj misli. Že marsikak igralec, ki je prišel v Ljubljano na angažma, je delal koncem

sezije, ko je malo upoznal naše razmere: Če bi bil jaz ravnatelj, bi brez subvencije od strani dežele koncem sezije imel čistega 5000 K. To govori več kot preveč. Slovenci zahtevajo v gledišču lahki žaner. Opereta in burka jim je conditio sine qua non za poset v gledišču. Torej! Nikakor ne trdimo, da je to stališče ljubljanskega občinstva pravo. Jaz poznam jako naobraženo damo, ki je rekla, da hodi zato v gledišče, da vidi druge ljudi in da ljudje vidijo njo! A pameten človek mora računati z razmerami. Kdor tišči z nosom v zid, ta bo kmalu spoznal, da je zid bolj močan in bolj trden, kakor je pa njegov nos. Nemški ravnatelj Wolf ima toliko „čistega“, da je zadovoljen, lahko si je kupil iz dohodkov, ki mu jih je prinesla, kot pravijo nemški glediški strokovnjaki — Laibacher Goldgrube — dvakrat dunajska gledišča. Ali je to res potrebno, da polnijo Slovenci v Ljubljani Nemcem žepo?! Ti argumenti govore jasno; iz njih sledi, da finančna stran spretnemu vodstvu ne bi delala veliko težkoč: — toda, kje dobiti ravnatelja?!

Dramatično društvo kot tako dandanes ne more in tudi ne mara več voditi intendance slovenskega gledišča. Spoznalo je, da to ne gre. Kako naj tudi vsakokratni intendant, ki je ali uradnik, ali profesor, ali jurist itd., opravlja vsa opravila v gledišču, če mu pa njegovi posli odjedo 8 ur časa. In dan ima samo 24 ur, in človek, ki je delal že 8 ur, je rad

tudi prost. Ne zmaga torej naporenega posla intendanta, ki je obenem dramaturg, ravnatelj, nadrežiser, sekretar, itd. itd. Saj je znano vsakomur, kdor ne pozna gledišča samo od zunaj, da en sam mož niti ne zmaga vseh teh poslov niti tedaj, če nima nobenega drugega opravka.

Druga hiba dosedanjih intendanc, — izjeme so gotovo tudi tu, govorim vedno le splošno in o večini — je ta, da so strokovno naobraženi možje pri nas tako bele vrane, da jih Slovenci s tremi izjemami morda sploh niso še nikdar videli. In ta strokovna izobrazba ne zahteva samo literarnih študij, zahteva tudi finančnega znanja, zahteva poznanje oderske tehnike, zahteva eneržijo napram igralcem, eneržijo, ki mora biti včasih železna neizprosna, tudi mora poznati uporabo reflektorjev, sceničnih aparatov, itd. itd., katere tri črke bi lahko tisočkrat ponovil. Vsi tisti strokovnjaki pa, ki ne ločijo soft od kulis, pa naj lepo govore o literaturi, o gledišču pa naj rečejo: ne spoznamo se na maratonskem polju.

Torej, — ravnatelj ali pa intendant, strokovnjak, morda še obojno je neizogibna zahteva, če hočemo imeti v slovenskem gledališču res — kulturni zavod.

A takoj nastanejo težkoče. Kje naj dobimo ravnatelja?! — Kje živi mož, ki združuje v sebi vse postulate, ki so potrebni za ta posel?!

Edini Ignacij Borštnik pride tu v poštev. Toda ta odlični naš umetnik ima v Zagrebu penzijo, — in

itd. zavetja, da, celo veliko jih je — posebno po deželi — da so primorani na stara leta beračiti. Kovinsko zadrugo obišče redno vsake tri mesece 87 letni starček, da dobi malo podpora kot dopotujoči pomočnik. Bil je svoj čas kovaški mojster. Pa tudi splošno se malim obrtnikom ne godi dobro. Ali je morda vredno in ali se more še šteti samostojnega mojstra črevljarja med srednji stan, ako hodi njegova žena po hišah in ponuja črevlje naprodaj, da more vsaj najpotrebnejše kupiti. Manjši mizarji tudi večkrat krošnjarijo s svojimi izdelki po hišah, katere dajo končno skoraj za vsako še tako nizko ceno. Še žalostneje je po večjih mestih z malim obrtnikom. Vsako soboto lahko vidiš, kako krošnjarijo s svojimi izdelki pri razprodajalcih. Večkrat so mali mojstri tudi popolnoma odvisni od raznih prodajalcev in podjetnikov. Lahko se vidi, kako hodijo vsako soboto mali mojstri k podjetniku po delni predujem. Tako gre naprej, obrtnik — mojster postaja starejši, telesna moč ga zapušča, prihranka nobenega, pomoči tudi nobene. Kaj mu preostaja družega, nego — beraška palica! Temu odpomoči je edino mogoče, ako se starostno zavarovanje raztegne tudi na male obrtnike — mojstre. Kako se bo speljalo, ali obligatno ali prostovoljno, ravno tako glede prispevkov, je popolno postanska stvar.

V državnem zboru je socialno-politični pododsek, ki se ima baviti s tem vprašanjem. Agrarni poslanci zahtevajo, da se to starostno zavarovanje raztegne tudi na malega kmeta in obrtnika. To je popolnoma prav. Pododsek proste zveze kmečkih poslancev se je že razgovarjal z ministrom za notranje zadeve, da bi se starostnemu zavarovanju pritegnili tudi obrtniki — rokodelci in pa mali kmetje. Minister je poudarjal, da je že v proračunskem odseku govoril, kako simpatična mu je ta misel. To nam zadostuje, ako je centralna vlada prijazna stvari, treba je le še poslanecem dobre volje. So pa nekateri poslanci, ki se ne strinjajo z mislijo, da bi se za vse delavske stanove upeljalo starostno zavarovanje. Zlasti socialno-demokratski poslanci zahtevajo starostno zavarovanje samo za delavce. Razumljivo, popolnoma. Socialni demokratje, kateri bijejo razredni boj, nočejo ničesar storiti za malega obrtnika ali kmeta. Socialni demokratje hočejo in delajo dosledno na to, da mali obrtnik in kmet popolnoma izgineta s površja. Ta dva stanova sta socialno-demokratskim tendencam na potu, in le če ta dva stanova izgineta v valovju proletarijata, je mogoča njihova zmaga.

Obrtniki, kakor tudi kmetje sedaj pridno zasledujejo, kako se to vprašanje — starostno zavarovanje — reši. Upajmo, da povoljno za vse delavske stanove. Zadnji čas je, da se uvede za delavce starostno zavarovanje, a tudi zadnji čas je, da država reši to vprašanje za malega obrtnika — rokodelca in kmeta. Tudi ta dva stanova morata dobiti priliko, da se lahko zavarujeta za stara leta. Položaj malega obrtnika in kmeta se bo stem veliko zboljšal. Mi imamo trdno upanje, da se to izvrši in da bo večina poslancev zato glasovala. Upamo, da bodo tudi naši slovenski poslanci glasovali in govorili zato, da se starostno zavarovanje raztegne na malega obrtnika — rokodelca in kmeta. Vsaj so to tudi skoraj izključno njihovi volilci. Ti bodo svoje poslance gotovo z veseljem pozdravili, ko bodo pokladali svoje poslaniške račune, a sigurno ž njimi obračunali, ako bodo nasprotni tej velevažni reformi našega socialnega življenja.

Stanovanjsko vprašanje.

Na občnem zboru dunajskega osrednjega društva za stanovanjsko reformo je bil navzoč tudi minister javnih del, dr. Gressmann, ki je tudi posegel v razpravo. Iz njegovega govora povzemamo sledeče, kar bo gotovo zanimalo naše bralce. Govoril je tako-le:

„Pri določitvi delokroga ministrstva javnih del sem posebno pažnjo posvetil v to, da se agende stavbinstva popolnijo glede na socialno-politično stran tega vprašanja in se prilika, ko se je ustanovilo novo ministrstvo, porabi v to, da se ta za vse prebivalstvo nadvse važna služba uvrsti v upravni aparat. Važnost stanovanjskega vprašanja se da takorekoč s številskimi dokazati po vrstah v celokupnih dohodkih, katere državi donaja zadovolitev stanovanjski potrebi. Kakor se ve, je pri tem primeroma bolj prizadet srednji stan, kakor pa imovitejši sloji. Ali stanovanjsko vprašanje nima samo čisto materielnega temveč ravno tako velik sanitarni in moralični pomen.

Govoriti o materielnem pomenu stanovanjskega vprašanja, bi značilo, nositi vodo v Donavo, nasprotno bi pa izpregovoril nekaj besedi o vprašanju, kako vpliva stanovanjsko vprašanje v duševnem oziru. „Udoben dom“ je izredno važen činitelj rodbinskega življenja, da, pravzaprav njegov predpogoj. Beseda „udoben“ (gemütlich) označuje celo vrsto lastnosti. Predpogoj za vse pa je brezdomno, da je stanovanje dovolj veliko. Ako se mora cela rodbina zadovoljiti z dvema, da, celo z enim prostorom, ne more biti o udobnosti niti govora, posebno če se mora poleg tega stanovanja še večkrat menjavati. Stem pridemo do glavne točke vsega stanovanjskega vprašanja, h kreditnemu problemu. Temu se mora posvečati vsa pažnja, kajti rešitev tega problema, ako bi se izvršila tudi samo deloma, bi bil največji napredek na tem polju.

Zelo važno specialno vprašanje pa je tudi pomanjkanje delavcev. Kakor je znano, sem v tej zadevi že storil pripravljalne korake, da se omogočijo zgradbe delavniških kasaren (Werkstättenkasernen). Druga naloga bodočega stanovanjskega oddelka v ministrstvu javnih del bo predvsem, da se izvedejo statistične poizvedbe o obstoječih nedostatkih. Misliti se bo moralo nato, kako organizirati splošnokoristno stavbeno gibanje in kako vplivati na stanovanjski trg (cene stanovanj).

Zelo važno je tudi vprašanje o ustanovitvi domov za neoženjene delavce in delavskih stanovanj v bližini tovarov. Vpliv na stavbeni red, sestava uzornega stavbenega reda, oziroma uvedba stanovanjske inspekcije v primerni obliki, vse to so zelo važna vprašanja. Stanovanjsko vprašanje je torej, kakor se vidi, izrednega socialnega pomena za ves srednji stan, ravno tako pa tudi za delavske sloje. Globoka posega v vse življenske razmere in zboljšanje na tem polju bi bilo za najširše kroge prava dobrota.

Ta kratka pojasnenja kažejo, da se je novemu ministrstvu z rešitvijo stanovanjskega vprašanja naložilo izredno veliko število važnih in težavnih problemov. Posebna moja skrb bo, da omogočim čim hitrejšo napredovanje vsega na tem polju započetega dela po načelu: dvakrat da, kdor hitro da.“

Minister se je nato še zahvalil v imenu vlade osrednjemu društvu za njegov trud na polju stanovanjskega vprašanja ter ga zagotovil, da bo vlada delovanje društva tudi v bodoče vsestransko pospeševala in podpirala.

Prepričani smo, da bodo ta izvajanja posebno zanimala naše uradništvo, kateremu je stanovanjsko vprašanje večkrat naravnost življensko vprašanje, v drugi vrsti pa je stvar zanimiva tudi za naše obrtništvo, ki ga zadene to vprašanje v dvojni meri, glede rodbinskega stanovanja in glede delavnic, ravno tako pa tudi delavstvo, za katero je glede stanovanj posebno pri nas še zelo malo storjenega. Kakor smo torej obljubili, bomo to vprašanje zasledovali z vso resnostjo in tudi vedno poročali o izpremembah.

Trgovsko-obrtni glasnik.

Čipkarstvo in Slovenci.

I.

Domača obrt daje že od davna tudi pri nas na Slovenskem pridnim rokam obilo posla; Ribničana s „suho robo“ vsakdo pozna, Železniki in Kropa s svojim žebjarstvom so tudi vsem znani, in razun teh imamo še celo vrsto več ali manj cvetočih podjetij: lončarstvo, slamnkarstvo itd.

Vsa ta podjetja pa pri nas v primeri z drugimi narodi samo vegetirajo; ne bomo trdili, da je temu kriva le domača brezbriznost in nepodjetnost, krivi so temu tudi drugi faktorji, posebno pomanjkanje potrebnih strokovnih šol. Da imamo te, razvila bi se naša obrt, posebno po mestih, veliko bolje, in marsikak tisočak bi ostal v deželi, marsikak izdelek dobil bi v tujini dobrega odjemalca.

Tako kakor z zgoraj opisanimi obrti, je tudi s čipkarstvom.

Nekateri trde, da je čipkarstvu podlaga in uzorec kvačkanje, drugi zopet pravijo, da se je razvilo pri ribičih, ker se ribiške mreže približno tako pleto kakor čipke čipkajo. Bodi si temu kakorkoli, resnica je, da so čipke slovele davno pred XVI. stoletjem, dasi se ta čas navadno upošteva kot pričetek čipkarstva v srednji Evropi. Pred nekaj leti so namreč dobili v nekem dalmatinskem samostanu starodavne čipke na cerkvenih paramentih, ki kažejo, da so čipkali že ob času, ko je slovela beneška ljudovlada in je tudi verjetno, da so se čipke vselile k nam z Benetk in ne s Češkega, kakor nekateri trde.

Beneške čipke so slovele in slove še dandanes po širnem svetu; fina izdelovanja zdaleka presega naše domače izdelke. Z Benetk pa so se razširile čipke po Francoskem in od ondi v Bruselj, kjer so si pridobile svetovno slavo. V češkem rudogorju se je v XVIII. stoletju posebno trudila Barbara Uttmann, koja prištevajo ustanoviteljicam čipkarstva na Češkem.

V naših krajih je Idrija pač najbolj znana po svoji čipkarski industriji, in dasi je ondi ta obrt že jako stara, vendar prištevamo rudniškega ravnatelja pl. Gerstorffa, ki je živel pričetkom XIX. stoletja v Idriji, posebnim pospeševalcem našega domačega čipkarstva.

V splošnem pa se ni nikdar moglo na Avstrijskem čipkarstvo tako udomačiti, kakor se je to zgodilo na Belgijskem in v Franciji, kjer so plemiči za časa Ludovika nosili celo na škornjih tako dragocene čipke, da jim je morala vlada tako potratno prepovedati. Pa tudi dandanes žive v Belgiji in na Francoskem neštivilne družine ob čipkarstvu, ki donaja deželi milijone, med tem ko se moramo v Avstriji zadovoljiti z manjšimi svotami.

truda 25 let nihče ne meče meni nič, tebi nič v Ljubljano, da bi pa dobil pri nas iste materijelne ugodnosti, kot mu jih nudi Zagreb, je po mojem mnenju utopija. —

Da bi pa prevzel gledališče teatralni rentiner, ki bi gledal samo na svoj žep in bi bil stokratni očim slovenskemu gledališču, je nonsens. Potem postane kulturni zavod — čifutska prodajalna, — in slovensko gledališče — šmira.

Vezati rok si pa nihče ne bo pustil, ravnatelj bi vodil vse, vzela bi nase riziko, in nihče, kdor je trgovec, ni idealist. Zato nihče ne bo ravnal z gledališčem tako, kot bi bilo spodobno, ampak vsak bo gledal nase.

Samo mož, katerega umetniške intencije so tako visoko nad financijelnim uspehom in tako globoko uraščene v srce, da mu Lehar ne bo več kot Mozart in Kadelburg več kot Goethe, sme in sme, in še enkrat sme postati naš gledališčni ravnatelj, ki ni odgovoren posameznim odbornikom tega ali onega društva, ki so povečini svojo strokovno naobraženost za gledališče dokazali s tem, da so tri do štirikrat v svojem življenju presedeli po par ur v raznih varietejih in tingeltangeljih. Odgovoren naj bo ravnatelj samo deželnemu odboru, čigar last je gledališče. In ravnatelj naj bo samo, ampak tu neomejen, artistski direktor! —

Gledišče kot tako pa naj vzame v roko deželni odbor in ta naj dela in gleda na to, da se njegovih intencij in direktiv ne bo prekoračilo; na drugem mestu pa naj govori o svojih zahtevah Ljubljana, ki daje bogato subvencijo. Po mojem mnenju je v XX. stoletju pri slehernem podjetju gospodar tisti, kateri plačuje. Menda sploh nikdar še drugače ni bilo! — Kdor plačuje, in kdor ima pravico in dolžnost, da plačuje, tisti naj ima tudi pravico in dolžnost, — da gospoduje.

In s tem sem prišel pravzaprav do one točke, iz katere naj se presoja nadaljna usoda našega gledališča, prišel sem do točke-izhodnice iz labirinta premis in pogojev, katere razjasniti, se mi je zdelo prepotrebno, če hočemo govoriti resno in upoštevanja možno besedo o faktičnih in idealnih razmerah našega gledališča, o pogojih, pod katerimi more gledališče prvič — živeti, drugič — procvitati, in tretjič — postati res to, kar naj bi bilo — prvi slovenski kulturni zavod, na katerega bi smeli biti upravičeno ponosni. Navsetovali ne bomo ničesar, kar bi se ne dalo lahko izvršiti, zakaj preveč praktičnosti zahtevajo enaka vprašanja, kot bi pa mazali z idealizmom papir. Nisem one vrste človek, ki bi tu bil samo za literaturo, kakor tudi nisem samo za „kuptijo“, ampak upam, da bom kljub temu, da si ne privoščim niti pri večerji niti pri kosilu pol litra idealizma, podal nekaj idealno-realnih, to je resno in pošteno-izvršljivih nasvetov.

Moj prijatelj Simplacij.

Fran Vipavski.

Sedel sem v gostilnici, pušil zanikerne svalčice in gledal za fantastično zvitimi kolobarčki dima, ki so ležali nad mizami kot megla nad močvirjem. Vmes pa sem opazoval vrvenje in drvenje pivcev in pijancev, ki ni bilo majhno, ker je vsak deklamiral svoje krilate in nekrilate pesni in to ne brez potrebne glasne patosa... a motilo me ni nič. Ob teh vriskih, polnih veselja in zadovoljnosti, si takoj odvrže moja duša temen pajčolan vsakdanje boli in ob čaši dobrega jeruzalemca pozabi na vse...

Tedaj pa so se hipoma odprla vrata in glasno je prikorakal v sobo mlad človek. Oblečen sicer ni bil nespodobno: tesen frak se mu je podal imenitno... ampak mastni in okrogli madeži na njegovih sukni so te že na prvi pogled privedli do spoznanja, da ta mož ne prezira pijače, pač pa krtače...

Vse mize so bile že zasedene, le moja še ne. In zato se tudi nisem začudil, ko je pristopil tisti človek k meni. Ko pa je izgovoril svoje ime: Simplacij, sem ga pogledal bolj natančno: in glej, te poteze so se mi zdele znane... Enake misli so se vršile tudi v njem.

„Vipavski! Ha, ha... nazdar! Saj sva že stara prijatelja! Ali se še spominjaš, kako sva v šesti šoli prepisovala drug od drugega?...”

II.

Ko smo splošno opisali pričetek in razvoj čipkarstva, obrnimo se nazaj v domovino in opišimo čipkarstvo pri nas, kjer moramo seveda z Idrijo pričeti. Kakor rečeno, trde nekateri, da se je čipkarstvo uvedlo v Idrijo najbrže po kakem uradniku s Češkega, kar pa ni prav verjetno, ker so bili prvotni posestniki in rudarji v Idriji Korošci in Tirolci in ne Čehi: toda bodi temu kakorkoli, verjetno je, da je že za časa Marije Terezije obstala nekaka čipkarska šola, in s tega stališča lahko trdimo, da obstoji čipkarstvo v Idriji že blizu 200 let, med tem ko se je prava trgovina pričela okoli leta 1860 po tvrdki Karolina Lapajne. Preje, in deloma tudi dandanes, pa so prodajale čipke posamezne kupčevalke v Trstu, Gradcu, na Reki, Dunaju itd.

Prvi uzorci, ki so se pričeli sistematično rabiti, v trgovini, so bili češki, oziroma rudogorski, a se niso dolgo obdržali, ker so se delavke branile delati s tolikimi „pari“. Zato imamo mnogo starih uzorcev, ki so na Češkem še vedno v rabi, pri nas se pa že davno ne izdelujejo. Jako star vzorec idrijskih čipk je oni z imenom „hrovaški“, ne da bi s tem trdili, da je prišel s Hrvaškega, pač pa ga rabijo — izključno pri hrvaški narodni noši. Okoli leta 1900 je postal ta vzorec celo modern in se je mnogo prodajal na Francosko.

Sčasoma so pri čipkah prišli stari uzorci popolnoma ob veljavo in čipkarice so izdelovale čipke, ki so imele vedno manj „parov“ ter so tako ustanovile domač vzorec, ki se je posebno dobro razvijal okoli leta 1879, a se s tem vendar ni popolnoma opustilo izdelovati starejših uzorcev. Pristine idrijske čipke srečamo v našem domačem čipkarstvu šele okoli leta 1880. V tem času je prevladal domač vzorec s sedmimi pari. Polagoma pa se je udomačil tudi takoimenovani „dunajski vzorec“, ki je do dandanes ostal v prometu, dasiravno ga vsled neprimernih cen izdelujejo samo še postarni ljudje. Prav se je jela trgovina razvijati okoli leta 1880 in od tistega časa se je tudi udomačil pravi domači „idrijski“ vzorec, ki prevladuje še dandanes in sestoji v tem, da se markantno spletena kita vije liki meander v ravni ali zaviti črti ponavljaje svoj prvoten motiv, pod njo pa znači druga široko spletena kita smer uzorca, kakor zahteva predloga, bodisi vodoravno ali okroglo ali štirioglo (za ovratnike, blazine itd.) Po tem temeljnem vzorcu so se čipkale in se še čipkajo najrazličnejši izdelki, ki so pristno idrijski. V novejšem času se rabijo tudi inozemski motivi samo z razločkom, da se preje prilagode domači izpeljavi; dandanes pa se pričenjajo uvajati tudi rudogorske čipke, sicer počasi, ker imajo veliko več „parov“ od domačih, toda dosledno.

III.

Za povzdigo domače obrti vedno najboljše skrbe dobro urejene šole. To so sprevideli merodajni gospodje tudi v Idriji in pred mnogo desetletji ustanovili na c. kr. rud. ljudski šoli v Idriji čipkarsko šolo, ki je mnogo let sicer uspešno delovala, a se vendar ni mogla dvigniti na isto stopinjo, na kateri bi mogla delati v pravi blagor ljudstva in ne ravno vegetirati.

V teku let je nastalo v Idriji in okolici mnogo trgovcev s čipkami, ker se je njih razprodaja vedno bolj obnesla; ker pa trgovci niso bili organizirani, je trpela tudi trgovina in ž njo največ čipkarice same, torej tisti faktorji, kojim bi moralo čipkarstvo najbolj

služiti. Trgovec na Dunaju ali v inozemlju je namreč tlačil ceno uzorcev pri domačem trgovcu, domači trgovec pa je iskal svoj dobiček pri čipkarici, ki je velikokrat morala za zaslužek svojih izdelkov prejeti mesto denarja sukanec ali drugo blago. Trgovino je podražila tudi navada, da so se pošiljali na ogled originali uzorcev, katerih je moral imeti domači trgovec celo vrsto na razpolago in mu je torej v njih ležal precejšen neporaben kapital in zgodili so se slučaji, da je Dunajčan dobil iz gotovega kraja od gotovega prodajalca vzorec z označeno ceno, a ga je poslal v isti kraj drugemu trgovcu z vprašanjem, po kaki ceni bi hotel delo prevzeti. Kratko povedano: pri vsem poslovanju je največ trpel domačin bodisi trgovec, bodisi čipkarica, ta seveda najbolj, ki je večkrat čipkala od ranega jutra do poznega večera in zaslužila pri tem borih 20 v.

Proti takim razmeram se je pričelo delati na čipkarski šoli, kjer so se nastavile uzorne delavke! Kupilo se je blago in določilo število ur, kolikor so delale določeni vzorec; po tem preudarku se je preračunil strošek, temu prišel primeren dobiček in se tako postavila vsakemu vzorcu primerna stalna cena, ki se je izplačala vsaki čipkarici, ki je prinesla enak vzorec izdelan. Po tem sistemu so se čipkarice tako izurile, da že v naprej morejo določiti ceno in vrednost risanim vzorcem, ne da bi jih preje čipkale. Tako so se cene čipkam dvignile in dal se je posameznim izdelkom primeren zaslužek, kjer je že vsaka posamezna čipkarica vedela, koliko si prisluži.

Ker je, kakor rečeno, tem izdelkom cena poskočila, je najprej nastal vrišč med kupčevalci, ki so se čutili najbolj prizadete. Ti napadi se vrše leto za letom javno in zasebno, pod različnimi imeni, pri javnih oblasteh in v listih, a seveda brez vsakega uspeha. Šola koraka svojo pot in napreduje tako, da se je popolnoma ločila od c. kr. rud. šole v Idriji, kjer ima sedaj pod imenom „c. kr. čipkarski tečaj v Idriji“ svoj dom v jezo in zavist vsem tistim, ki imajo javen blagor samo takrat na jeziku, ko se gre za lasten žep, in samo pri tako kratkovidnih in zastalnih razmerah, kakor vladajo pri nas, je mogoče, da se poslušajo ljudij in jim pusti blatiti zavod, ki je edini našo čipkarsko industrijo spravil v pravi tir, kar bomo v naslednjem članku dokazali.

IV.

Racionalno delo za poslovanje je rodilo najboljše sadove v prid šoli in čipkaricam. V c. kr. čipkarskem tečaju v Idriji se uče dandanes že učenke, ki niti ljudske šole ne pohajajo; ta pouk je sicer kratek, vendar dovoljen, in starši so zadovoljni, ker imajo kakor v kakem otroškem vrtcu, svoje majhne vsaj nekaj ur pod oskrbo in nadzorstvom. Učenke, ki pohajajo ljudsko šolo, hodijo tudi v čipkarski tečaj v prostem času, kjer dobe sukanec brezplačno, šoleproste učenke pa hodijo v šolo čipkat proti plačilu.

Da učenka lažje napreduje, so se vpeljali „didaktični uzorci“, ki stopnjevale urijo čipkarico od stopinje do stopinje, tako da se v tečaju velikokrat čipkajo tudi jako dragocena dela, seveda ne vedno, ker so taka naročila sila redka, za navaden pouk so pa taki uzorci, če jih ni mogoče izpečati, predragi. Vsekakor pa se vedno skrbi, da so čipkarice-šolarice pred ostalimi delavkami toliko na bolj, da delajo finejše uzorce.

Za šolo pa delajo tudi zunanje čipkarice pod imenom hospitantinje; teh ima idrijski tečaj mnogo

v Idriji in okolici. Vsaka taka delavka dobi knjižico, v katero se ji zapisuje delo in plačilo, vsako četrtletje pa se ves čisti dobiček preračuni in v primeri z narejenim delom v odstotkih med učenke in hospitantinje razdeli. Da šola napreduje, je najboljši dokaz, da je bila na njej svojčas ena učiteljica, a sedaj jih je pet in nobeni ne primanjkuje dela.

Ker se je uredba oziroma čipkarski tečaj dobro obnesel, so se ustanovili čipkarski tečaji tudi drugod, tako da jih je v celem Avstriji 42 pod vodstvom „ravnateljstva c. kr. centralnega čipkarskega tečaja na Dunaju I, Hegelgasse No 6“ in se še vedno novi ustanavljajo. Razun v Idriji jih imamo po Slovenskem še: v Žireh, Železnikih, Otlici, na Trnovem in v Čepovanu. Ustanovili se pa bodo takoimenovani „potovalni tečaji“ tudi drugod, kar omenjamo na tem mestu zato, da bodo poklicani krogi, kedar pride prilika in poziv, delali in ne spali, kakor je pri nas navada.

Da se za povzdigo čipkarstva brigajo in zanimajo tudi najvišji krogi, ste najboljši dokaz dve dunajski društvi: „društvo za povzdigo čipkarstva v Avstriji“, in „društvo za prosih čipkarske in drugih domačih obrti v Dalmaciji“ pod pokroviteljstvom nadvojvodinje Marije Terezije in Marije Jožefe. Namen teh društev je povzdigniti pravo umetnost v čipkarstvu, skrbeti za promet, ki se sedaj razvija že tudi na svetovnem trgu in zagotoviti čipkaricam stalen primeren zaslužek. V to svrhu dajo omenjeni društvi vsako leto tudi primerne podpore, ki se kot božična darila med učenke in hospitantinje razdele.

Razstave in vrednost odlikovanj obrtnikov.

V zadnjem času vidimo pri raznih obrtnikih na njihovih računih, pismih, na izložbenih oknih, v inseratih i. t. d. razna odlikovanja, kakor svetinje, križce, ali pa je pripomnjeno, da je dotičnik bil odlikovan na tej ali drugi razstavi z diplomom. Stem napravijo nekateri špekulantje imenitno kupčijo. Takih razstav se vrši veliko, posebno po večjih mestih, vsako leto. Primerjamo jih lahko z razstavami, katere priredi pri nas v Ljubljani vsako leto tvrdka Singer & Comp. Take razstave imajo v prvi vrsti pomen samo za dotično tvrdko, oziroma če je več tvrdk skupaj priredilo razstavo, za dotične tvrdke. Seveda se potem dela na vseh koncih in krajih reklama za razstavo. Da pa se taka razstava finančno dobro obnese, ali bolje, da dotični špekulant veliko zasluži, ne inserira samo po časopisih, marveč razpošlje svoje agente, kateri lažijo po raznih mestih okrog obrtnikov ter jim prigovarjajo, naj pošljejo kako delo na dotično razstavo, ali če nimajo dela, naj vsaj pošljejo kako sliko ali vzorec kakega dela, ki ga je dotični obrtnik prej naredil. Tudi se pa z agentom takoj lahko „zgliha“, kako odlikovanje naj dotičnik dobi. Tako je n. pr. pri neki taki razstavi v Rimu veljala: diploma 50 K, bronasta svetinja 100 K, srebrna svetinja 200 K in zlata svetinja 400 K. Seveda mora dotični obrtnik, ki se pusti vjeti, tako že agentu plačati neki „a conto“, drugo ostalo pa se mu povzame, ko se mu odlikovanje pošlje. Radi tega tudi vidimo, da so nekateri slabše denarno situirani obrtniki odlikovani z diplomami, dočim so zopet boljše denarno podkovani obrtniki odlikovani z zlatimi kolajnami, križci i. t. d.

Ravno tako se bode tudi letos vršila taka razstava v Bruselju. Že sedaj se dela za to razstavo,

„Kaj pa počneš ti, o stara hiša? Kako se ti je godilo... no, pij... kajti vino je dobro in pomagalo ti bode ogreti stare spomine, ki me zanimajo kot tvojega prijatelja.“

Simplicij pa je izpil kozarec in krepko zakašljaj, da je votlo zadonelo po majhni pivnici...

I.

„Mogoče boš sledil mojim besedam le na videz... ampak vredne so, da si jih zapomniš: dobesedno, v pravem pomenu besede... Lahko jih pošlješ v svet in preprečiš žalostno usodo pri katerem drugem...“

Spominjaš se še, da sva bila v šesti šoli še skupaj... Potem si pa odšel dalje po poti študij, jaz pa sem jo zapustil...

Par verzov sem znal napisati in moj jezik ni bil pohlevno kratek: in domišljeval sem si, da bodem napravil kako dobro karijero kot pisatelj... Toda jaz sem obračal, uredništva so pa obrnila ter polnila koše s pridelki moje glave. Kaj bi sedaj naredil pameten človek? To kot jaz: šel bi in obesil pisateljevanje za pete...

Sedaj sem si začel izbirati kak nov poklic. In nekdo mi je svetoval, naj grem v pisarno. Brrr... še svet sam mi je preozek: čutim, da zadenem vedno na kaj trdega, če se hočem gibati količkaj svo-

bodno... in sedaj vzemimo pisarno! Moderna tezalnica, kjer se tare človeški duh skupno s telesom!

In zato sem stal: roke prekrizane na prsih in odprtih ust... in čakal sem, kdaj bodo začeli letati pod moje čvrste zobe pečeni purani. In čudim se, čudim: prišli so kot mana izraelcem...

Nekoč sem predaval v žganjarni „pri rdečem nosu“ zbranim legijam pijancev o dobroti in koristi slivovke... Slučajno me je poslušal tudi neki fabrikant likerjevih esenc. Ko pa je spoznal, da je moj jezik dolg in zelo širok, me je vzel k sebi v službo kot agenta.

Sedaj se začenja drugo dejanje komedije mojega življenja in obšlo me je, kakor da je zapihal čez pusto ravan mehak zefir, dobrodejen čez vsako mero.

In kakor sanje je prišlo vse to: prelepa točajka usoda je nalivala v kozarec mojega življenja samo medico, in kdor bi ne pil v dolgih požirkih, je nemunjejši kot abstinent.

Prej sem bil od vseh vztrajno preziran, a kot zastopnik prve fabrike likerjev sem imel dostop v vsako boljšo hišo in družbo.

Če sem šel po cesti v lakastih čevljih in pokrit s cilindrom po najnovejši pariški modi, postajalo je marsikako radovedno žensko oko na meni: gospod Simplicij... govornik, kavalir, pisatelj...

„Kdo promeniira tam tako zamišljeno?“

„Gospod Simplicij! No, in vidite, kako prijazno nagovarja nekega postreščka!“

„Danes bo ples v Čitalnici, ampak slabo je vreme in kot za nameček še petindvajsetega... Presneto slaba bo zabava!“

„Kaj slabo vreme, kaj konec meseca! Na ples pride monsieur Simplicij — in basta! Vse drugo bo prišlo od sebe: kot po nedelji pondeljek...“

Bil sem v odborih vseh društev. Pri dveh pa sem bil celo častni član. Pri enem zaradi tega, ker sem prodal predsedniku sodček borovničevca za skoro ničevno ceno, pri drugem pa, ker sem posodil večkrat odbornikom kake kronice...

Ah, to so bili dnevi: polni sreče in solnca... A gorje, v svoji prešernosti sem dvignil glavo previsoko... in omahnila mi je globoko k tlom... Lezel sem po lestvici in dospel že na zadnji klin in v svoji blazni ošabnosti... sem hotel koračiti še dalje, a zmanjkalo mi je opore in padel sem na tla in se potolkel grozovito...

Nekoč sem namreč sedel zamišljeno v parku... Bil je lep dan, zakaj šele pred kratkim je prišla spomlad v deželo: glasno, kot fant na nabor. Zapeli so ptički in vzkliko je cvetje. Iz bližnjih vasi pa je donal mehak zefir zaljubljenih pesni v naše mesto in to se je glasilo tako ganljivo nežno... se vleglo na srce kot baržunasta roka in ga pobožalo na prijeten način...

katero so krstili na zveneče ime „razstava za umetnost in obrt“, velika reklama, in kakor se čuje, že tudi švigajo razni agenti okrog obrtnikov. Take razstave pa nimajo zlasti za nas nobenega pomena, in ravno tako tudi ne taka odlikovanja.

Naša časnikarska dolžnost je, opozoriti vse slovenske obrtnike, da se ne bodo dali speljati na limanice takih agentov. Naše mnenje je: vsak obrtnik skušaj se strokovno kolikor mogoče izobraziti, vsak obrtnik mora s časom napredovati in upoštevati želje naročnikov. Glavno načelo pa naj upoštevajo naši obrtniki tudi in to je: solidno delo! Prepričani smo, da bo to našim obrtnikom več koristilo, nego sto in sto odlikovanj takih zakotnih razstav.

Izključen je od dela. Na Dunaju so pomočniki, ki izdelujejo krtače in čopiče, stavili visoke zahteve na svoje mojstre. Ti so jih izključili od dela. To traja že sedem tednov. Sedaj so se oglasili pomočniki, da bi radi delali, vendar mojstri so sklenili, da pripuste samo tiste pomočnike k delu, kateri so že prvotno bili voljni delati, a so bili samo po socialno-demokratskem terorizmu prisiljeni, da so se postavili solidarno z drugimi proti mojstrom. Nekateri pomočniki pa izdelujejo na svojo roko izdelke in jih potem prodajajo. Vse te bodo mojstri naznanili obrtni oblasti, da jim ta zakotno delo prepove.

Jubilejna razstava hišne oprave. Povodom cesarjevega jubileja vršila se bode meseca septembra in oktobra na Dunaju jubilejna razstava za hišno opravo. Protektorat je prevzel nadvojvoda Franc Ferdinand. Razstava bo v prvem okraju dunajskega mesta in sicer v dvoranah „K. k. Gartenbaugesellschaft Parkring 12“. Cesar je dovolil, da se sme ta razstava imenovati „Cesarska jubilejna razstava za hišno opravo kluba industrijev na Dunaju.“

Kranjski mesarji so imeli v sredo popoldne v Ljubljani shod, ki ga je sklicala zadruga mesarjev in sušilcev v Ljubljani. Shoda se je udeležilo okrog 200 mesarjev iz cele dežele. Namen shodu je bilo posvetovanje o boljšem vnovčevanju sirovin, kož, loja itd. Predsednikom shoda je bil izvoljen g. Žener iz Krškega, ki je v svojem govoru povdarjal, da so posebno pri kožah padle cene skoraj za tretjino, ravno tako tudi pri loju precej, a cene živine da so ostale enake. Župan Hribar je želel, da naj bi se našla pot do zadovoljive izravnave koristi konsumentov in producentov. Mesarska mojstra Kozak in Klemenc sta razpravljala o ustanovitvi deželne zadruge mesarjev. Sprejel se je predlog, da se pooblasti načelstvo ljubljanske zadruge mesarjev, da ukrene vse potrebno za ustanovitev deželne zveze in zadruge kranjskih mesarjev, ki bo oddajala surovine skupnemu odjemalcu. Splošno se je povdarjalo na shodu, da mesarji niso krivi draginje, da je cena živini sicer padla, a le za kratek čas in da se je zopet začela dvigati. Mesarji da vsled velikih davkov in podraženja delavskih moči ne morejo izhajati.

Tedenski pregled.

Nemški minister rojak Peschka umrl. V četrtek zvečer je bil nemški minister rojak Peschka še v krogu nemških poslancev in v hotelu Höller na Dunaju, odkoder je šel še v kavarno. Ko je prišel ob pol ene po noči domov ter je šel na stranišče, ga je tu zadela kap. Poklicani zdravnik je mogel le smrt konstatirati.

Gledal sem naokoli: drug za drugim so prihajali zaljubljeni parčki v park, veselit se svoje ljubezni v prosti naravi...

Ah, kako prožno so stopali po belih stezah, zdaj so se mi bližali, zdaj se zopet oddaljevali, da se je pogled mučil, ko jih je iskal po daljnih klopicah med tihim zelenjem...

In takrat se je tudi v meni obudila želja po ljubezni, hrepenenje po krasni devi, s katero bi stopal roko v roki na dolgem potovanju življenja...

In spomnil sem se na ljubko Amanda, kateri sem že nekoč razkril svoje zaljubljeno srce... Obšel me je pa tudi prijetni spomin: Amanda je namreč rekla, naj se obrnem na njenega očeta.

Odlašal sem dolgo in nisem hotel storiti tega odločilnega koraka, kajti v mojem srcu je bila vsejana neka temna slutnja...

Toda tistega dne me je preveč prešinilo veliko hrepenenje... in tisto tiho šepetanje skrivnostne moči sem zaprl v škatljo pozabljenja...

Ne vem, kako je to prišlo: kar naenkrat se je obudil v meni speči heroj in zaukazal mi je, naj grem drugi dan snubit lepo Amanda, hčerko bogatega fabrikanta in mestnega rodoljuba non plus ultra — gospoda Trebuhovičeviča...

II.

Lep dan je bil takrat, ko sem pozvonil pri gospodu Trebuhovičeviču.

Gospodsk zbornica. V gosposki zbornici je trgovinski minister predložil l. 1906. sklenjeno svetovno pošto pogodbo. Grof Franc Thun je interpeliral ministrskega predsednika zaradi Wahrmondove brošure. V interpelaciji se poudarja, da je Wahrmond nemogoč kot profesor kanončnega prava. Zakonski načrt o ministrstvu javnih del se odkaže posebnemu odseku.

V brambenem odseku državnega zbora se je sprejel predlog, s katerim se naroča vladi, da naj izdela zakonski načrt o preskrbi onih vojakov in njihovih rodbin, ki ponesrečijo v vojaški službi.

Za koroške Slovence. V seji državnega zbora dne 30. aprila so poslanci dr. Benkovič, von Grafenauer in dr. Šusteršič vložili nujni predlog radi kršenja pravic slovenskega jezika pri celovškem sodišču. Obenem so vložili tudi interpelacijo, zadevajočo isto stvar.

Tirolski deželni zbor je bil koncem meseca aprila sklican na kratko zasedanje. V deželnem zboru so krščanski socialci vložili ostro interpelacijo proti Warmundu, nacionalci pa za Wahrmonda.

Jezikovni spor na Češkem. Pravosodno ministrstvo je zaukazalo, da naj se praško nadsodišče ravna po načelih, ki so bila v navadi, predno je šel predsednik Wessely na dopust, to pa zato, ker so se Nemci pritožili, da podpredsednik Rineš zahteva od nemških sodišč, da morajo rešavati tožbe, podane v češkem jeziku.

Napad na cesarja? Angleški listi poročajo, da so v Denveru aretirali nekega madžarskega anarhista z imenom Štefan Thot, ki je baje hotel umoriti našega cesarja. Dunajski policiji ni bilo nič znanega o tem dogodku.

Deželnozbornska volilna reforma za Trst. Slovenski in italijanski poslanci so se zedinili za deželnozbornsko volilno reformo za Trst in okolico. Slovenci dode 12 mandatov, Italijani pa 68. Okoliški volilci bodo volili v dveh razredih. V delegaciji bodeta dva Slovence.

Krščansko socialna zmagala. V Piranu, istrskem mestu, kjer so doslej vedno gospodarili liberalni iredentovci, je pri volitvah zmagala krščansko-socialna stranka v zvezi s socialnimi demokrati.

Za cesarjevega namestnika v Galiciji je bil imenovan dosedanji državni poslanec dr. Bobrzynski.

Hrvatski sabor se baje skliče koncem meseca majnika.

Na zagrebškem vseučilišču je bil nenadoma umirovljen vseučilišni profesor dr. Surmin, ki je kot poslanec član protivladne koalicije. Umirovljenje se je izvršilo prav radi tega. Na Hrvatskem, posebno v Zagrebu vlada zaradi tega nasilstva velikansko ogorčenje. Vseučiliščno dijaštvo je sklenilo splošno stavko, dokler se ne popravi ta napad na svobodo vseučilišča.

V spomin Zrinjskega in Frankopana so bili hrvatski listi črno obrobljeni. Spomin se je obhajal, kakor vsako leto, z mašo zadušnico v frančiškanski cerkvi v Zagrebu, katere se je vdeležilo veliko število občinstva.

V Zagrebu se je otvorila dne 1. majnika tretja jugoslovanska umetniška razstava. Izmed Slovencev so poslali na razstavo svoja dela le trije slikarji, Vesel, Vavpotič in Šantelj, izmed kiparjev pa nobeden.

V Črni gori predloži vlada skupščini zakonske načrte o administrativni in sodni razdelitvi dežele, o civilnem uradništvu, o avtonomiji občin in centralni upravi.

Bolgarsko sobranje je vlada dne 30. aprila razpustila. Nove volitve so razpisane na dan 7. junija.

Doma sem si sicer napravil s pomočjo treh kozarčkov borovničevca fulminanten govor, s katerim sem nameraval pred očeta moje prelestne Amande.

„Gospod Trebuhovičevič! Časi so resni... narodna umetnost... jugoslovanska vzajemnost... likerji in njih pomen... blesteče zvezde na svilnatem nebu Slovenije: rodoljubi „prima Qualität“... Ah, oh, uh“.

Ko me je pa pripeljal bogato oblečen lakaj v elegantno sobo, ki je bila pokrita s prekrasnimi, dragocenimi perzijskimi preprogami, sem pozabil, kako sem se doma navduševal... In s ponižnim poklonom sem stopil k gospodu Trebuhovičeviču, ki je sedel na mehki otomani...

In nato sem prišel prvič v svojem življenju v zadrego: prav spoštljivo sem se predstavil in umolknil kot mutec...

Mestni magnat me je pogledal počasi izpod obrvi in njegovo lice, ki se je svetilo kot mast za predpustne krofe, je prevlekel čuden smehljaj. Nato je vtaknil levi mezinec v svoje uho in ga pošteno stresel.

„Me veseli... ker ste me počastili, o gospod Simplicijski! Ali ste zdravi, ali prodate obilo sodov likerja? No, pa kar domačega se naredite: tu je stol in viržinka... Kaj je novega, ali zaprejo v istini slovensko gledališče in kaj počne politika?“

Zborovanje prostozidarjev se vrši te dni v Rimu. Na tem zborovanju so izključili iz prostozidarske družbe one poslance, ki so glasovali v državnem zboru za verski pouk v šolah.

Ob turško-perzijski meji v okraju Uranie se zadnji čas vrše veliki nemiri. Kurdi so vdri v deželo in so v 14 dneh oropali osem vasi ter pobili in ranili veliko število oseb. V neki vasi se je ljudstvo zaprlo v molilnico, katero so potem Kurdi z ljudmi vred zažgali.

Odprto vprašanje deželnemu poslancu dr. Vilfanu.

Pri zadnji volitvi ste bili izvoljeni kot odločno naroden kandidat. Kako se strinja s tem, da ste pred koroškim sodiščem tako sramotno odnehali od pravice slovenskega jezika? Ali je Vaše narodnjaštvo veljalo samo do volitev, po volitvah pa ne več?

Zavedni narodni volilci
Radovljice, Tržiča in Kamnika.

Dopisi.

Iz Črnomlja. Črnomelj si želi sedaj v prvi vrsti glavne železniške proge. Jasno je, da ima glavna proga za mesto in okraj mnogo večji pomen, kakor pa stranska. Tudi kraji na Hrvaškem, predvsem Ogulin, so se začeli zanimati za črnomeljsko progo. Ne da bi hoteli kaj prikrivati, povemo odkrito: nam je mnogo več do Reke kakor pa do Zadra. Promet z Reko se ne da ustaviti, čeravno si Avstrija to prizadeva! Hrvati in obmejni Slovenci: potegnimo se za glavno in najbližje pristanišče! Vztrajno in odločno bomo delovali na to, da se Bela Krajina zveže z morjem — čez Črnomelj! Tu iščimo svoje bodočnosti, če tudi dobimo sedaj samo — stransko progo! — Naše mesto ima kljub svoji revni veliko bodočnost in to v prvi vrsti zaradi svoje zemljepisne lege: na eni strani Karlovec, na drugi Novo mesto, na tretji Kočevje, na eni Zagreb, na drugi Ljubljana, na tretji Reka — vsa ta mesta leže na periferiji dveh krogov, katerih skupno središče je Črnomelj. Kar se tiče šolstva, moramo zahtevati, da se takoj ustanovi obrtna nadaljevalna šola. Poleg tega je za naše razmere najbolj potrebna dekliška meščanska šola. Belokranjci so izvanredno nadarjeni, v ženski Marijini družbi bodo igrale že četrto predstavo po novem letu. Poučevala naj bi se tudi hrvaščina; dežela bo itak morala dobro skrbeti za hrvaščine večše učitelje, če si bo hotela pridružiti Žumberak in Marindol.

Naš glavni pridelek je vino. Premalo se dela zanj reklama. Črnomaljec je izvrstna kapljica! Naši vinogradniki naj ustanove vinarsko društvo in zadržno vinsko klet, mesto da se uvažajo še vedno tuja vina. — Ko pride železnica, bo treba še enega in sicer — slovenskega hotela in kavarne! Naša denarna zavoda bi se lahko nekoliko osrčila!

Jubilejno leto je. Čas je, da se tudi naše mesto tega spomni. Saj ni letos samo šestdesetletnica vladanja presvetlega cesarja, temveč obenem petsto-

Politika je namreč moja najljubša zabava: tako po kosilu, ko se vleže sit človek na divan in vzame pipo v usta... Sicer pa mislim kandidirati za državni zbor, kadar pride čas: dolžnikov in delavcev imam ogromno število... potem pa pridejo še domači prijatelji, ki uživajo moje jedi zastoj...“

Nekaj časa sem sedel tiho, le kimal sem pri vsaki besedi magnatovi in izražal svoje prijazno pritrdjevanje s tleskanjem jezika...

Ko pa je začel govoriti o politiki, sem se takoj spomnil na Maroko, kjer so se ravno takrat vršili znameniti boji Arabcev s Francozi. Zanimalo me je, kaj misli gospod Trebuhovičevič, bodoči državni poslanec, o teh rečeh...

„Pardon, ampak ker ravno glodamo politično hruško, bi se usojal vas vprašati, kaj mislite o marokanskem vprašanju?“

Njegovo jasno lice se je za hipec pooblačilo. „Bože mili, kaj... kaj je vendar z makaroni? Meni ni drugo znano, kot da so že zelo dragi. Pa vendar ne bodo še dražji?“

Nisem ga hotel blamirati, sicer me bi poslal franko po stopnicah... In v njegovo veliko tolažbo sem dejal, da ne bo nič hudega.

(Dalje prih.)

letnica, odkar so prvič Turki navalili na Belo Krajino; brzkone malo prej je postal Črnomelj mesto. Ni treba bogve kakšnih slavnosti, treba pa je kulturnega dela. Drugod ustanavljajo društva za varstvo otrok, — pri nas se nikdo ne gane; okrajne bolniške blagajne je treba; mestna bolnica naj se letos otvori.

Cesarjevič Rudolfove in Franc Jožefove lipe ni več! — Olepševalnega društva je nujno potreba. Če človek gleda gnojišča ob glavni cesti, ali ga ne zgrabi jeza? — Če pa pogleda „vilo Stonič“ od zadaj, se ga poloti strah... Mestne klavnice, mestnega kopaljšča je treba.

Črnomelj in Loka naj se združita. Ko se bo delal novi most, naj bi se ukrenilo potrebno tudi glede vodovoda. Loka itak živi ob Črnomlju. Če se Črnomelj in Loka združita, bo Črnomelj štel nad poldrugi tisoč ljudi, ki skupno lahko več naredi in več — dosežejo.

Z Vrhniko. Prva občinska seja pod vodstvom novega župana g. dr. Marolta se je vršila preteklo nedeljo. Sklenilo se je mnogo koristnega za blagor vrhniške občine. S tem je S. L. S. na Vrhniko pokazala, da je res stranka pametnega in resnega dela. Upamo, da bo tudi maloštevilna nasprotna stranka prišla svoj čas do istega prepričanja. — Sklenila se je naklada na pivo in žganje za dobo 10 let, ki bo donasala lepe prostovoljne dohodke z dolgovi itak preobloženi občini. Zadnji čas je bil stopiti na pot zdravega občinskega gospodarstva. — V isti seji se je izvolil nov krajni šolski svet, ker je bil stari z notarjem Komotarjem na čelu nepostavno izvoljen. Voljen je bil namreč v občinski seji, ki ni bila sklepna. Ministrstvo za uk in bogocastje pa je vsled rekurza odločilo, da mora biti seja, v kateri se voli krajni šolski svet, sklepna. Sedaj pa so bili izvoljeni enoglasno sami pristaši S. L. S. S tem si je ta stranka zopet priborila važno postojanko v občini. — Vrhniška mlekarna, po ustroju pač prva na jugu Avstrije, kakor se je izrazil priznan slov. narodni ekonom, je sedaj do konca opremljena z najnovejšimi stroji. Mlekarsko šolo, ki se vrši tukaj od prvega aprila do konca avgusta, obiskuje 20 učencev iz vseh slovenskih dežel. O spletkah, ki so se vršile od neke strani proti tej šoli, kakor o mlekarni in šoli sploh bomo še poročali. Kdor se zanima za to važno panogo narodnega gospodarstva, si bo pohitel pogledat to moderno mlekarno, in ne bo mu žal. — Postaja Verd pri Vrhniko na progji južne železnice za osební promet se v kratkem odpre; na kar se izletniki opozarjajo, ker bo odslej jako ugodna zveza. Vrhničani in njih gostje se bodo lahko vozili po vrhniški ali južni progji, kakor jim bo bolj ugajalo. Za tovarni promet pa se otvori postaja še-le jeseni, ko bo dodelana cesta z Vrhniko do nove postaje. Cesto že gradi podjetnik g. Lončarič.

Domače vesti.

Občinske volitve v Ljubljani so za letos končane. V ponedeljek je še volil prvi razred, v katerem sta bila seveda izvoljena magistratna kandidata. Tako je bila torej zopet za enkrat rešena liberalna čast „liberalne“ Ljubljane. Naravnost smešno pa je bilo, kako je „Slovenski Narod“ tolkel na veliki boben, češ, Nemci, zvezani s klerikalci, hočejo „šturmati“ prvi volilni razred, a na vse to bobnanje ni bilo nikakega odziva s strani volilcev. Prišlo jih je na volišče, kakor po navadi, ravno toliko, da se je moglo reči, da se je izvršila volitev in da magistratni gospodje niso sami „izvolili“ onih dveh mož v mestni svet. Je pač no večna farbarija v naši beli Ljubljani, le to je še zraven, da noče nihče več na ta lim. Ako se splošno presodi letošnje volitve, se mora pač reči, da liberalci nikakor ne morejo biti ponosni nanje, kajti ako bi se sodila njihova moč po številu volilcev, ki so se udeležili volitev, potem damo popolnoma prav tistim, ki pravijo, da se bliža konec liberalnega gospostva v Ljubljani.

Slovensko gledališče v Ljubljani pride, kakor se je dalo razvideti na izrednem občnem zboru Dramatičnega društva, ki se je vršil v ponedeljek, v roke ljubljanske mestne občine, ki bo namestila kot vodjo gledališča plačanega ravnatelja. Dramatično društvo ima 18.000 K dolga, in teh 18.000 K bo najbrž morala prevzeti v poplačilo tudi mestna občina. Na izrednem občnem zboru Dramatičnega društva je bil tudi župan Ivan Hribar, ki je sam sprožil misel, da naj se Dramatično društvo glede nadaljnjega vzdrževanja gledališča obrne na občino. Povedal pa je župan Hribar še nekaj, česar se odbor Dramatičnega društva nikakor ni razveselil, namreč to, da one podpore 10.000 K, katere pričakuje odbor od deželnega odbora, češ, ker je bila že dovoljena, ne dobi Dramatično društvo, ako bi se sploh izplačala, temveč mestna občina, ki je le pod pogojem, da se ji vrne ta svota, dovolila na račun te podpore Dramatičnemu društvu zvišano podporo. Cela stvar torej kaže splošno jako čudno lice. Mestna občina „posodi“ 10.000 K, ne da bi vedela, ali jih bo sploh dobila kedaj nazaj. Mestna občina se hoče za bodočnost obremeniti

z novimi, še veliko povišanimi stroški za gledališče! Kakor čujemo, bo že ravnatelj sam imel 3000 K plače, a vsega skupaj bo občina morala žrtvovati 30.000 K, ako ne več, na leto. A odkod naj vzame denar za to? Mestna blagajna takointako ni prenapolnjena, davkoplačevalci plačajo že takointako več kakor preveč, odkod torej pokritja tem izrednim izdatkom? Prepričani smo, da se bodo ti tisočaki zvrnili na rame davkoplačevalcem bodisi že na ta ali oni način, ali v obliki zvišanja doklad ali posojila, a to le zato, da bo poleg drugih velikih časti imel ljubljanski župan tudi čast in slavo vrhovnega ravnatelja slovenskega gledališča v Ljubljani. Ljubljanski meščan, ti pa plačuj in plačuj, a za svoje plačevanje pa seveda smeš hoditi tudi v gledališče, dokler te s kakim novim „Pohujšanjem“ zopet ne vržejo na plan. Ostane ti še edina tolažba, da podpiraš „umetnost“, in to je zate dovolj vsaj za dotedaj, dokler ne boš smel plačevati še za kak umetnejši izum slavne gospode na magistratu. Torej le plačaj in molči!

Ljubljanska kreditna banka. V mesecu aprilu t. l. vložilo se je na vložne knjižice in na tekoči račun: K 1.509.751-01, dvignilo pa: K 1.139.856-74. Skupno stanje vlog koncem aprila: K 9.332.796-04.

Ljubljanska policija razpisuje 100 kron nagrade onemu, ki bi našel sled za onim tatam, ki je vlomil v škofovo pisarno. Ta nagrada je gotovo v prvi vrsti zato, da se poostri pozornost mestnih stražnikov samih, in šele v drugi vrsti slavnemu občinstvu. Radovedni smo res, kdo in kdaj bo zaslužil teh 100 K.

Prvi maj. Pravijo, da je prvi maj delavski praznik, a v Ljubljani o tem nismo čutili dosti, kajti bilo je jako malo praznovalecev. V tiskarnah se je delalo povsod, le tupatam je kdo izostal, v obrtniških delavnicah se je tudi delalo, le med krojači in mizarji je bilo nekaj več praznovalecev. Po zajutruku v Švicariji se je socialnodemokratično delavstvo, kolikor ga ni bilo pri delu, zbralo „pri Levu“, kjer se je vršil shod, ki je bil dobro obiskan. Značilno za to praznovanje pa je bilo to, da je bilo precej sodrugov, prišedših iz Švicarije, že prav praznično — opitih, in da se je med shodom, ki se je vršil v „salonu“, zunaj na dvorišču prav pridno pilo, vpilo in balinalo. Mnogo razumevanja za svoje lastne ideje so pač stem pokazali nekateri gospodje sodrugi. Zvečer se je vršil v istem lokalni komerz, na katerem se je živahno ploskalo „Mladim vojakom“, ki jih je igrala harmonika, violina in bas, in pesmi „U boj“ z njenim pristnim socialnodemokratičnim koncem: „Za domovinu mrijeti, kolika slast!“ Socialnodemokratično delavstvo s svojim prvim majem večinoma izgubi svoj dnevni zaslužek in poleg tega še zapravi lep denar, ima torej dvojno izgubo, in to je tudi velik del sicer navdušenih sodrugov odvrnilo od praznovanja. Splošno pa je konstatovati, da praznovanje prvega maja pri nas leto za letom bolj ponehuje, da skoraj ne bo več praznovalecev. So, ki pravijo, da isto velja tudi o stranki sami.

Mestna hranilnica v Kranju je imela, kakor povzemamo iz njega poročila, v 15. svojem poslovnem letu nad 6 milij. kron prometa. Vložilo se je za 187.703 K 42 h več, kakor vzdignilo, tako da znašajo vloge s pripisanimi obrestmi vred 4.502.103 K 26 h. Hipotečnih posojil se je izplačalo 413.500 K, vrnilo pa za 117.275 K 85 h, tako da znašajo koncem leta 1907 — 2.729.919 K 12 h, to je 60-64% hranilnih vlog. Stanje občinskih posojil pa znaša 183.644 K 45 h, to je 4-08% vlog. Menice se niso eskomptovale. Čisti dobiček znaša pri upravnem imetju 20.309 K, pri splošni rezervni zakladi pa 6.405 K 44 h, skupaj torej 26.714 K 44 h. Splošni rezervni zaklad znaša 185.379 K 95 h, to je 4-12% vseh hranilnih vlog, posebni rezervni zaklad za kurzne izgube pa 3.234 K 27 h.

Hranilnica in posojilnica v Kranju je imela meseca aprila prometa 229.308 K 59 h.

Društvo „Kranj“ je priredilo v soboto in nedeljo zvečer dve predstavi. Igrala se je obakrat znana igra „Črevljar baron“. Vloge so bile večinoma dobro zasedene, med moškimi najboljše glavna uloga, med ženskimi pa vloga nesrečne baronovke. Petje, žal, ni prišlo do prave veljave, ker je manjkalo spremljevanja. Obiskane ste bili obe predstavi dobro. — Zeleti je, da priredi društvo po leti večkrat družinske izlete, ki si jih želi občinstvo in bodo gotovo izvrstno vspeli.

Meščanska zveza v Kranju je imela v ponedeljek svoj ustanovni občni zbor. Predlagatelj pravil je povdarjal, kako važno je za meščanstvo, da se združi v tesno organizacijo. Le tako si bo ohranila politični ugled in varovalo svoje gospodarske koristi. Načelnikom je bil izvoljen enoglasno g. Tomaž Pavšlar, v odbor pa gg. dr. Globočnik, F. Hlebš, E. Jarc, A. Koblar, R. Marenčič, J. Kumer ml., J. Ovčjak, L. Rebolj in K. Windischer. Pregledovala računov sta gg. Anželj in Gorjanec. Izpregovorila se je še marsikatera resna beseda o bodočem delu „Meščanske zveze“. Društvu je pristopilo že lepo število članov.

O zadnji občinski seji v Kranju ni poročati nič posebnega. V upravni odbor Mestne hranilnice je bil mesto umrlega g. P. Mayrja izvoljen g. Jos. Majdič. Pri-

poročala se je dovolitev treh gostilničarskih koncesij, od teh ena v hiši, kjer se ni bilo gostilne. Morda imamo v Kranju premalo gostilen? Mestnim redarjem in čuvaju se je dovolila draginjska doklada. Umestnejša bi bila stalna regulacija njihovih za današnje razmere odločno prenikih plač. Predlogu, kako zmanjšati število psov v mestu, je prišel na pomoč tekoči teden proglašeni kontumac. Sicer je pa bila seja tako dolgočasna kakor po navadi.

Ponesrečil se je v Pollakovi tovarni za usnje v Kranju v sredo neki mlad delavec. Po lastni neprevidnosti je prišel preblizu transmisiji, ki ga je zgrabila in mu odtrgala glavo.

Stavba mostu čez Savo v Kranju napreduje toliko, da so na levem bregu začeli z betoniranjem prvega stebra. Tehnično je stavba jako zanimiva, zlasti še, ko se začne pnevmatično betoniranje stebrov sredi Save. — Zadnji teden so štrajkali Italijani, ki delajo pri mostu. Zahtevali so plačo tudi za tiste dni, ko vsled slabega vremena ne delajo.

Love v Kranjski okolici so na dražbi vzeli v najem: občina Hrastje g. Pavšlar, občina Voglje in Naklo g. Marenčič, občina Predoslje g. Fuso, občina Kranj g. Kokalj. Cena je bila povprek petkrat višja kakor doslej.

Coflišče na Šmarjetni gori pri Kranju je bilo zadnjo nedeljo izvanredno mnogobrojno obiskano, tako da je novi najemnik g. Škofic komaj postregel vsem gostom.

Pri vojaškem naboru v Kamniku, ki se je vršil dne 27. in 28. aprila, se je prijavilo 381 nabornikov, izmed katerih so jih potrdili v vojake 138, od teh pa zopet 16 v nadomestno rezervo.

Požar. V Spodnjih Stranjah pri Kamniku je pogorela hiša in gospodarska poslopja pri p. d. Goltežu. Škode je 4000 K. Ogenj je zanetil trileten otrok, ki se je igral z žveplenkami.

Z dinamitom, ki ga je našel iz šole grede, se je igral 10 letni deček Janez Zupan iz Črnelje vasi pri Krškem doma v sobi, kjer je zažgal patrono. Patrona je eksplodirala in odtrgala dečku na levi roki štiri prste, na desni mu pa dva poškodovala. Ranjen je tudi v lice. Prepeljati so ga morali v deželno bolnišnico.

Iz Krškega. Tukajšnja meščanka Uršula Žener, p. d. Rostoharca, se je ustrelila. Zdravniki so konstatirali, da je storila to v blaznosti.

Iz Metlike se nam piše: Inženjerji so nas zapustili: mislimo, da so glavna dela dovršili. — Dne 23. aprila imela je prva dolenska posojilnica svoj občni zbor. Govori se, da ni šlo vse gladko. — Velika radovednost je glede v Črnomlju prodane loze. — Umestno bi torej vsekako bilo, da se stvar pojasni! Še bolj umestno pa bi bilo, da se posojilnico preuredi v „Mestno“, s pupilarno varnostjo. — V nedeljo dne 26. aprila imeli smo v svoji sredi g. deželnega glavarja Šukljeja, kateremu so se poklonili župan in drugi prvomestniki v Metliki ter župani z okolice. — Sadno drevje pri nas že krasno cvete. — Vrlo dobro bi došel v Metliki še en pek. — Kruh imamo zdaj tako slab, da ga ni skoraj zavživati. Y.

Slovenski in slovanski svet.

Slovensko trgovsko podjetje v Trstu. Koncem meseca aprila so ustanovili v Trstu nekateri podvzetni trgovci veliko spedijsko komisijonalno družbo „Balkan“, ki namerava voditi in organizirati trgovino v slovanskih rokah. Družba je ustanovljena kot zadruga.

Prenehal je v Trstu izhajati dnevnik „Balkan“, ki ga je izdajal državni poslanec Matko Mandič. List se ni izplačeval.

Mesto v temi. V veliki hrvatsko-stovenski občini Buzet je par Italijanov, ki delajo neprestano zgago, odkar so izgubili občinsko upravo iz svojih rok. Proti vsakemu sklepu občinskega odbora vlagajo rekurze na politično oblast, oziroma na deželni odbor. Rekurirali so tudi proti občinskemu proračunu za l. 1908., glasom katerega bi se med drugim imele pobirati občinske doklade v pokritje stroškov za javno razsvetljava. Deželni odbor še do danes ni odobril proračuna. Zato je župan Fran Flego ubustavil razsvetljava mesta, in Buzet je sedaj v temi. Tudi proti tej naredbi županovi so Italijanaši seveda vložili pritožbo. Radovedni smo, kaj porečeta na to politična oblast in deželni odbor, kajti župan je formalno postopal popolnoma pravilno. Ako ni pokritja za luči, mora biti Buzet v temi.

V Ukvah na Koroškem sta se pretečeno nedeljo ob 10. uri ponoči vračala iz gostilne 81letni prevzičkar Franc Prešern in 59letni drvar Blaž Tribur roko v roki proti domu. V temi in ob slabem vremenu pa sta padla poleg mostu čez ukovski potok raz visoko obrežje v vodo. Neka ženska je še slišala krik. Prihital je na pomoč korporal cesarskih strelcev, ki je našel na licu mesta Prešernov klobuk in palico. Letel je za deročim potokom, prižigal vžigalice in res našel v vodi. Prešerna, katerega je nesel v njegovo hišo; po par dihlijah je umrl. Pri padcu se je močno ranil na čelo. Šele

pozneje so zvedeli, da je bil v Prešernovi tovarišiji Tribuč. Našli so ga vsega raztrganega in pobitega. De-roča voda ga je odnesla čez en kilometer daleč.

Za ravnatelja na goriški centralni bogoslov-niel je imenovan mgnr. Francišek Castelliz, vodja deškega semenišča.

Nesreča. Posestnik Lupinšek v Narapljah v Ha-lozah na Štajerskem si je postavil predlani novo gospo-darsko poslopje. Lani spomladi se je nad poslopjem utrgal velik zemeljski plaz ter podr in zasul vse. Z veliko težavo in obilnimi stroški si je postavil lani drugo gospodarsko poslopje. Letos o Veliki noči se je pa zopet utrgal nov plaz ter zopet vse porušil in zasul. Nesrečnega posestnika priporočamo v podporo.

Pametna odredba. Po vseh gostilnah po mestih in na deželi se najde na mizi kruh, ki je že na vse zgodaj izpostavljen tobaku, solncu in včasih tudi uma-zanim rokam. Ker pomeni to nevarnost za zdravje, je izdala koroška deželna vlada celovškemu magistratu na-log, da odpravi tako zlorabo kruha; hkrati je naročila podrejenim političnim uradom, da opozorijo občinske urade na omenjene nedostatke. Gostilničarjem in kavar-narjem pa se da prosto, na kak način naj to napako odpravijo. Ali se naj pokrije pecivo s steklenim poklo-pom, ali se naj ovije s papirjem ali pa se prinese gos-tom le na zahtevo. Tudi na vozove, v katerih se vozi kruh odprto ali pa pokrit z zamazanimi rjuhami, se naj pazi. Cestni prah in druga nesnaga, ki pade pri odprtih vozovih na kruh, je zdravju škodljiva.

Pred celjskimi porotniki je stal dne 28. m. m. krojač Martin Jerman iz Praprotnega pri Hrastniku. Mož je star edeninsedemdeset let, pa je imel za 23 let mlajšo ženo. Ker je surovo ž njo ravnal, je žena Jera s svojo hčerkico se odselila. Jerman pa je vedno prihajal nad njo, naj se povrne k njemu. A ona ni marala. Dne 2. marca t. l. pa je prišel v njeno stanovanje ter jo je po prepiru zabodel z nožem v trebuh, da je kmalu umrla. Obsojen je bil na 5 let težke ječe. — V noči od 12. na 13. jan. je nekdo vdrl pri Ježovniku v Arjivasi in od-nesel obleke in drugih reči v vrednosti nad 600 kron. Šele čez en mesec se je posrečilo vloviti tata v osebi ključavničarskega pomočnika Franca Seleša iz Žalca. Ježovnik je slučajno videl v Celju Terezijo Brecl, kočar-jevo hčer, nevesto Selešovo, da je nosila pri njem ukra-deno bluzo. Seleša, ki je tudi bil ž njo v Celju, in Brecl-ovko so zaprli. Seleš je bil pred porotniki dne 28. m. m. obsojen na 6 let težke ječe.

Slovence prezirajo. V Gradcu se priredi šta-jerska jubilejna obrtna razstava s pomočjo velikih državnih in deželnih denarnih podpor. Slovenci, ki tvo-rimo tretjino prebivalstva dežele, smo grdo prezrti pri ti razstavi in so zato spodnještajerski slovenski obrtniki sklenili pri posvetovanju preteklo nedeljo v Celju sle-dečo popolnoma primerno resolucijo: Slovenski obrtniki zbrani na občnem zboru „Občnega slovenskega obrtnega društva v Celju dne 26. aprila 1908 odločno protesti-ramo proti netaktnemu, brezobzirnemu in žaljivemu postopanju odbora za jubilejno razstavo v Gradcu, ka-teri je nas slovenske obrtnike vedoma ali namenoma čisto prezrl ne pozvavši niti jednega slovenskega obrt-nika v svojo sredo, čeprav bi se po njegovih proglasih, ki so tudi izključno nemški, dalo soditi, da računa na udeležbo obrtništvu cele Štajerske in ne samo nemškega dela naše dežele. Slovenski obrtniki občutijo tembolj živo in bridko to žalitev, ker jim je bila prizadeta ob tako redki, tako slavnostni in svečani priliki, kakor je proslava vladarskega jubileja našega cesarja, katero bi morali proslaviti vsi štajerski obrtniki kot ravnoceni stanovski bratje in ravnopravni državljani. Obžalujemo, da so to nekorektno in žaljivo postopanje razstavnega odbora tiho odobrile, ker niso proti temu protestirale, c. kr. vlada, dež. odbor in trgov. in obrt. zbornica, akoprav je tem oblastvom nedvojbeno znano, da je cela tretjina prebivalstva štajerske dežele slovenske narodnosti in da je torej tako zaničljivo in demonstrativno preziranje je-zikovne in narodne ravnopravnosti ene cele tretjine pre-bivalstva ob tako svečani priliki ne samo neumestno, ampak tudi nedopustno draženje narodne občutnosti slovenskih sodeželanov. Protestiramo proti temu, da se je dal tej raz-tavii zključno nemški značaj ter obsojamo naredbo, da mo-rajajo vsi razstavitelji svoje razstavne predmete z nem-skimi napisi označiti, kot nacionalno šovinistično in za jubilejno razstavo dvojezične dežele nedostojno in ne-primerno!“

Najnovejše vesti.

Nasilstvo napram koroškimi Slovincem.

Dunaj, 1. maja. Justični minister je v zadnji seji državnega zbora odgovoril na interpelacijo slovenskih poslancev zaradi nasilstva celovškega sodišča na pravice slovenskega jezika in odgovoril tako, da je stvar rešena, ali rešena tako, da koroška sodišča odslej lahko zabra-nijo vsako slovensko obravnavo, kar se bo tudi gotovo zgodilo. Ta klasični odgovor, ki potrja krivico, ki se je zgodila in se bo godila tudi še nadalje Slovincem na Koroškem, se glasi: „V kolikor se gre za obliko ute-

meljevanja sklepa celovškega okrajnega sodišča, moram priznati, da izrečni pritožbi ni odrekli opravičenosti. V tem oziru je že izdalo celovško deželno sodišče in predsedstvo višjega deželnega sodišča graškega primerne odredbe. Kar pa se tiče bistva stvari, moram konšta-tirati, da sta se zastopnika strank zoper sklep celovškega okrajnega sodišča instančnim potom pritožila in da je v govoru stoječa zadeva že rešena potom judikature. Z ozirom na odločbe sodišč, s katerimi odločbami se je raba slovenskega jezika zavrnila, nima pravosodno ministrstvo nobenega sredstva, kaj ukreniti v tej zadevi.

Nemški minister rojak.

Dunaj, 2. maja. Ministrski predsednik je po do-govoru z voditelji nemških strank ponudil nemško mini-strstvo bivšemu nemškemu ministru-rojaku Prade-ju, ali ta je odklonil. Ministrstvo najbrž prevzame poslanec Pergelt.

Državni zbor.

Dunaj, 2. maja. Gosposka zbornica danes se ni dokončala razprave v ministru javnih del.

Poslanska zbornica ne zboruje v ponedeljek, kakor je bilo izpočetka določeno, in sicer radi pogreba ministra Peschke.

Ministrske konference.

Dunaj, 1. maja. Zaradi ugotovitve skupnega proračuna se vršeče ministrske konference so imele dober uspeh razun glede vojnega proračuna. Vršite se še dve konferenci in če se tu ne doseže sporazumljenje v zadevi vojaškega proračuna, prevzame cesar sam vodstvo konferenc.

Škandal v cerkvi.

Dunaj 2. maja. Včeraj ko je med propovedjo v cerkvi sv. Mihaela propovednik končal propoved z be-sedami: „In vendar je Bog“, mu je nekdo glasno od-govoril: „Ni Boga!“ V veliki razburjenosti je ljudstvo skočilo nad klicatelja in ga prijelo ter izročilo policiji. Imenuje se Adolf Heimann in je socialni demokrat.

Glasbena Matica v Zagrebu.

Zagreb 2. maja. Pevci „Glasbene Matice“ in drugi izletniki Slovenci so bili sprejeti nad vse slovesno ob velikanski udeležbi občinstva. Slovence so dame obda-rile s šopki. Pozdravil je Slovence predsednik „Kola“.

Knez Eulenburg.

Berolin 2. maja. Preiskava proti knezu Eulen-burgu zaradi prepovedanega občejanja z moškimi se je že uvedla. Knez je bil v svojem gradu Liebenberg za-slišan in v gradu so izvršili preiskavo. Kneza bi bili aretirali, pa je zdravnik izjavil, da je bolan.

Vihar na morju.

Melbourne, 2. maja. V zahodni Avstraliji je razsajal grozen vihar. Ob Ninety Miles Beachen se je razbilo 40 čolnov. Ponesrečila sta dva Evropeca in nad 100 domačinov.

Denar je zaigral.

Pariz, 2. maja. Japonski major Giro, ki bi moral nakupiti več blaga za japonsko vlado, je poverjeni mu denar zaigral in vsled tega skočil v Seino, kjer je utonil.

Napad na vlak.

New York, 2. maja. Na progi New York-Louis so roparji napadli ekspresni vlak. Zvezali so poštnega uradnika in odnesli štiri denarne vreče.

Ob 10. zvečer.

Napad na ministrskega predsednika Becka.

Dunaj 2. maja. Dvorni tajnik Valentin vitez Je-cichovski je prišel danes popoldne k ministerskemu predsedniku baronu Becku, da mu da poročilo. To svoje poročilo pa začne z besedami: „Zagotavljam Vas na svojo častno besedo, da Vas ustrelim v teku šestih dni, ako me ne citirate pred sodišče zaradi nevarne grožnje, da morem sodnijskim potom dokazati, da sem bil po krivem odpuščen iz službe“. Po vsem njegovem obnašanju je bilo spoznati, da se mu je zmešalo, in zato so ga odpeljali v blaznico.

Cesarjevo zdravje.

Dunaj, 3. maja. Danes so se raznašale na Du-naju zelo vznemirljive vesti o cesarjevem zdravju, vendar pa te vesti ne odgovarjajo resnici. Cesarjevo zdravje je popolnoma zadovoljivo.

Vseučiliški profesor ponesrečil.

Solnograd, 2. maja. Profesor na črnoviški uni-verzi, dr. Löwel, je odšel pred par dnevi na Gaisberg, a od tedaj ni več sledu o njem. Misli se, da je v go-rovju ponesrečil. Odpravili so se iskat ga, pa ga do danes še niso našli.

Polonyi-Lengyel.

Budimpešta, 2. maja. Pri današnji obravnavi se je v tožbi bivšega justičnega ministra Polonyia proti Lengyela stvar zasukala zelo senzacionalno. Predsednik sodišča je izjavil, da je Lengyel svoje obtožbe proti Polonyiju zgradil po napačnih informacijah z najboljšim

namenom, koristiti narodu. Polonyi ima za narod zelo častno zgodovino za seboj, a Lengyela čaka lepa bo-dočnost. Obravnava se sicer jutri nadaljuje, a po vsem tem je pričakovati, da ne bo prišlo do razsodbe, ker se bodele stranki najbrž med seboj pobotali.

Odstop Lvovskega policijskega ravnatelja.

Lvov, 2. maja. Policijski ravnatelj v Lvovu je prosil za upokojenje. To je v zvezi z afero Sziczynskega, kajti v zadnjem času se je delovanje policijskega rav-natelja začelo zelo ostro obsojati, češ da je bil popol-noma neobveščen o naklepih rusinskih zarotnikov.

Obisk angleškega kralja na Ruskem.

Petrograd, 2. maja. Za ta mesec določen obisk angleškega kralja Edvarda na ruskem dvoru se je začasno odpovedal ter se vrši šele sredi poletja.

Pogreb ministra Peschke.

Dunaj, 2. maja. Pogreb ministra Peschke se vrši jutri, v nedeljo, popoldne.

Novi nemški minister-rojak.

Dunaj, 2. maja. Kot naslednika umrlega nemškega ministra-rojaka Peschke se imenujeta poleg bivšega nemškega ministra-rojaka Pradeja, tudi poslanca Pergelt in dr. Schreiner.

Umor indijske kraljice.

London, 2. maja. V Malahabadu v Indiji so domačini zarotniki napadli voz, v katerem se je vozila kraljica, ki je pod angleškim pokroviteljstvom, s svojo hčerjo in svojo materjo. Kraljica je umorjena, dočim sta mati in hči nevarno ranjeni. Tudi voznik je bil nevarno ranjen.

Mrtev otrok v kovčegu.

Lvov, 2. maja. Iz Bremena se poroča, da je dospel na ondotni kolodvor iz Lvova kovčeg, katerega so odprli na carinskem uradu. V njem so našli mrtvo truplo majhnega otroka, zraven njega pa pismo, v ka-terem se prosi, da naj se otroka pokoplje na bremen-skem pokopališču, pa ne na evangelskem, temveč na katoliškem. Bremenska policija se je obrnila na Lvovsko, da ji pomaga izslediti odposiljatelja kovčega ter dognati, ali se je storil zločin ali ne.

Raznoterosti.

Vihar v Ameriki. Prošli teden je divjal v neka-terih pokrajinah združenih držav grozen vihar, o katerem se sedaj poročajo natančnejši podatki. Človeških žrtev je bilo nad 500. Na treh krajih je vihar zastavil z vso silo. Na deset milj daleč je vse uničeno, setve so razdejane, zemlja razrita. Ljudi, ki jih je vihar zajel, je dvignilo po sto metrov visoko in zopet vrglo ob tla. V državi Missis-sippi, Alabama, Texas in Tenesee je več okrajev popol-noma posejanih z ruševinami. Kolikor se je dosedaj moglo dognati, je 40 mest ali popolnoma uničenih ali pa gro-zovito razdejanih. Škoda se ceni na najmanj 50 milijonov dolarjev, pa je ta cenitev najbrž še prenizka. Do 2000 ljudi je brez strehe. Velika nesreča je bila poleg tega, da je vihar prišel z poznim nalivom, da so večinoma vse prizadete pokrajine skoraj popolnoma pod vodo.

Maščevanje zapuščene. Na Dunaju je imel neki Edvard Kleemann dalj časa ljubavno razmerje z neko pomožno delavko Marijo Rosinaz, kateri pa je dal pred kratkim slovo. Dekle se je pa hotelo maščevati in je tudi svojo namero izpeljalo. Pričakala je Kleemanna ter ga ustavila kakor, bi hotela znjim govoriti. Ali ko je Kleemann hotel odgovoriti na njena očitavanja, mu je izlila steklenico vitriola v obraz, ki je vžgal Kleemannu celo lice. Dekle, ki je hotelo pobegniti, je prijela policija.

Lepe lastnosti se zahtevajo od neke dunajske tvrdke za potnika, ki naj dela zanjo na Dunaju. V ne-deljski številki lista „Neues Wiener Tagblatt“ z dne 26. m. m. je namreč čitati sledeči oglas: „Potnik, zgovoren, predrzen, aroganten in brezobziren, se sprejme ob visoki plači na stalnem nameščenju za Dunaj, pri tvrdki prve vrste. Ponudbe pod „Versorgt 2759 Rudolju Mosse Du-naj.“ Odjemalcem je že naprej čestitati na tem predrz-nem, arogantnem in brezobzirnem potniku.

Maščeval se je. V Hebu na Češkem je kupila neka kmetica iz sosednje Baranke novo budilko, za ka-tero se je pri uraju pogajala toliko časa, da bi ji urar, ako je hotel prodati uro, jo dati skoraj pod ceno. Pač pa se je hotel zato maščevati nad kmetico. Le-ta si je namreč hotela prihraniti carino, ki bi jo bila morala plačati za budilko, ter je uro skrila pod krilo. Ko je prišla na kolodvor, jo je carinski uradnik vprašal, če ima kaj carini podvrženega, je seveda odgovorila, da ne, ali v istem trenutku se oglasi pod krilom budilka. Že-nica je pač uro preplačala, kajti kazen je bila večja, kakor pa vrednost ure.

Za stavo obešen. V Petrogradu je bilo v kavarni »Orel« zbranih nekoliko mladih ljudi. Razgovarjali so o zadnjih smrtnih obsodbah. Neki mladenič je izjavil, da smrt na vislicah ne more povzročati posebnih bo-lečin. Ker so mu tovariši ugovarjali, je stavil za 12

steklenic šampanjca, da ga lahko za eno minuto obe-
sijo, a ne bo umrl. Med burnim pritrjevanjem je bila
stava sprejeta. Šli so v bližnji gozd, kjer so postavili vi-
slic. Mladeniču pa je pri pogledu začel stiskati strah
srce, a ko so mu vrgli zanko okoli vratu, je preble-
del in izjavil, da odstopi od stave. Toda tovariši, ki so
bili že vsi nekoliko pijani, niso hoteli odstopiti, in
kmalu je mladenič za šalo visel na vislicah. Ko pa je
potekla minuta ter so vrv odvezali, so s strahom opa-
zili, da imajo mrliča v rokah. Prestrašeni so pobegnili,
a truplo nesrečnega mladeniča je našel v gozdu neki
kmet.

Hudodelstvo na morju. Angleški parnik »Laurel«
je naletel blizu Gilbertovih otokov na večjo jadrenico,
ki je bila obtičala na pesku. Na krovu sta bila dva
moža, ki sta se zdela takoj sumljiva, ker sta odklanjala
vsako pomoč in tudi dokumentov nista imela. Ime
ladje je bilo izbrisano. Ker je bilo jasno, da tiči za
stvarjo neka tajnost, so oba moža aretirali. Med vožnjo
v Tarawo je izpovedal mlajši ujetnik, da je bila po-
nesrečena ladja italijanska ter je odplula pred par
tedni iz Callao. Imela je štiri moške posadke. Komaj
je prispela ladja na široko morje, je napadel kuhar,
Belgijec Mortimer s sekuro komisarja in kapitana za-
vratno ter jo hudo ranil. Potem ju je prisilil, da sta
skočila v morje, kjer sta utonila. Tretji tovariš se ni
upal upirati, vsled česar mu je Mortimer prizanesel.
Jadralska skupaj naprej, da bi prispela v Avstralijo,
kjer je hotel morilec prodati ladjo. Toda o mornarstvu
nista imela dosti pojma, zato sta zavozila na pesek.
Oba so v Callao izročili sodišču.

Ženski vestnik.

Prvi italijanski ženski kongres.

Dne 24. aprila t. l. je kontesa Spalletti-Rasponi
na Campidogliu v Rimu v dvorani Horacijev in Kura-
cijev, v imenu kraljice Jelene otvorila prvi kongres
italijanskih žena. Otvoritvi je prisostvovala kraljica
s princezino Leticijo. Prvi je govoril rimski župan
Nathan, drugi minister Rava. Iz govora predsednice
stalnega kongresnega odbora posnemamo, da se je
italijanski ženski svet tekom desetletnega obstoja glo-
boko ukoreninil ter razprostrl svoje veje v Francijo,
Milan in Turin. Italijanski ženski svet je eden izmed
24 narodnih ženskih svetov, razširjenih po vsej zemlji
in združenih v velikem mednarodnem svetu, ki je
leta 1888. vzklik v Washingtonu ob geslu: »Storite
drugim, kar hočete, da bi se vam storilo«. Namen te
mednarodne ženske zveze je, dvigniti pravno in dušno
stališče žena, da bi mogle tem več delovati v blagor
domovine in človeštva. Italijanskim ženam se je zdelo,
da je prišel čas, da se glasno in jasno pove, kaj za-
teva vedno važnejše žensko gibanje in kaj ima družba
pravico od njega pričakovati. Italijanski feminizem ne
pomenja boja, marveč skuša in upa, da združi razne
sloje na polju skupnega dela, skupnih simpatij. Ako
zahtevamo za ženo nekatere pravice, ki ji gredo,
dolamo to, ker smo prepričani, da bo ista tudi mogla
nositi bremena, ki jih ji nalaga sodobna kultura, ne
da bi pri tem morala zanemarjati materinstvo in
vzgojo — moških. Zgodovina nas namreč uči, da so
najodličnejši moške imeli v materah izvrstne, značajne
vzgojevalke. Žena, ki si jo mi želimo, ostane žena,
toda popolnejša in koristnejša, ko bo nova svoboda
pomnožila njeno odgovornost in bo njen duh izobražen,
da bo zamogel razumeti težka vprašanja, ki pretre-
sajo svet in ki je pri njih udeležena tudi žena. Me
nočemo razdirati, me zidamo za skupno družbo...
Ženski narodni svet spoštuje vse stranke, vsako vero,
je navdahnjen prave svobode, v bodočnosti naj zma-
gajo misli, ne stranke. Kongres naj pokaže, da se je
žena, ki je dolgo snivala obdana od lahkega obože-
vanja, vzbudila kot zavedna moč z vso krepostjo, z
vso navdušenostjo nove enerzije, z vso vero v bo-
dočnost. Mnogo predsodkov glede žena je že padlo,
ta kongres naj vrže še druge. — Še istega popoldne
so pričeli v pravosodni palači delovati razni odseki.
Najvažnejše resolucije in sklepe priobčimo prihodnjic.

»Ženska, ki zgori kakor sveča...«

»Ženska, ki zgori kakor sveča«, — to je kratka,
poetična formula za filozofijo o ženski, kakor je od
dolgih vekov bila v veljavi in je v obče v veljavi še
danes. »Ženska, ki zgori kakor sveča...« to je ideal,
ki so ga zamislili o ženski moški ter ga dvignili na
oltar vsem ženskam v vzgled in posnemanje. In kako
bi ne! Kjer je gospodar, ondi mora biti tudi podložnik
in podložnik mora biti pokoren... Toda pokorščini
sami se ne more vselej zaupati; tudi ni prijetno vedno
ukazovati, — zato je dobro in prav, da so podložniki
ne le pokorni, marveč tudi udani in požrtvovalni. Pri
takih podložnikih imajo gospodarji lepo, udobno živ-
ljenje; — kakršno življenje imajo pri tem podložniki,
— za to se kratko in malo ne gre!...

Sicer naj pa nihče ne misli, da so moški samo-
voljno zase proglasili gospodarstvo, a ženi prisodili
podložništvo; nihče naj ne misli, da je ženski to pod-
ložništvo težavno ali neljubo, ali da so žrtve, ki jih
prinaša, prisiljene! O, nikakor ne! Vse to je naravno,
vse to je ženski prirojeno. Ženske so ustvarjene samo
zato, da služijo možu in mu strežejo, da udano in
požrtvovalno sprejmejo nase vse, karkoli bi zahtevala
od njih udobnost in prijetnost moževega življenja, pa
naj je ta mož že njihov brat ali soproj ali sin. Žrt-
vovati se za moške — to je sreča in usoda ženskega
življenja. —

To je torej filozofija o »ženski, ki zgori kakor
sveča.« Toda, kakor je stara in občevaljavna ta filo-
zofija, kakor je lep žar, s katerim obdaja žensko:
njena podmena je zmotna, žar je varljiv.

Nespametno bi bilo tajiti različnost med moško
in žensko individualnostjo; a to različnost razrediti v
polnovrednost in manjovrednost je popolnoma neopra-
vičeno. Ne gre tirati različnosti med moškim in žensko
preko mej človečnosti, ki je moškemu in ženski
skupna. Moški in ženska je v prvi vrsti človek iz
krvi in mesa, z neumrjočo dušo. Tu ni razlike; kar
velja za enega, velja tudi za drugega. Kakor hrepeni
moški po svobodi, po razvitku duha, po udejstvanju
vseh svojih moči, tako hrepeni tudi ženska.

Občečloveški ideal sreče je popolnost — kamor
spada seveda tudi požrtvovalnost; — ta ideal je ve-
ljaven za vse človeštvo brez razlike spola. Kar se pa
tiče specialne sreče, ki si jo želi vsak posameznik, je
pa prednost iste pri posameh ženskah ravno tako raz-
ličen in od individualnosti odvisen kakor pri moških. Tu
se ne more in ne sme nič predpisavati ali ukazovati.

Ako trdite, da je ženska rojena za trpljenje in
žrtvovanje, da je to njen cilj in njena sreča, — potem
le poglejte v oči starejšim ženskam, ki so že uzrle
pred sabo svojo dolgo, visoko ograjeno in samotno
trnjevo pot, poglejte žalostni in tudi sovražni usmev
njihovih ustnic in spoznali boste, da ste krivi pred
njimi vsled svoje egoistične filozofije...

Priznajte torej človeka v ženski in dajte
ji svobodo razvitka. Ne zahtevajte od nje angeljske
narave, pa se vam tudi zle ne bo treba bati.

O gospodinjskem pouku.

V današnji dobi, ko je industrija in trgovina
prevzela dobavo velikega dela potrebščin, ki so se
preje proizvajale v vsakem gospodinjstvu zase, spada
med gospodinjska opravila prav za prav le še kuhanje,
šivanje ali boljše krpanje in pa urejevanje stanovanja.
Tembolj se sme zahtevati, da se ženske v teh poslih
dobro izvežbajo.

Teoretično in kolikor mogoče tudi praktično izobra-
zbo v gospodinjstvu mora dekletom nuditi že ljudska
šola. Tu naj bi se pred vsem bolj gojilo praktično ra-
čunovodstvo, ki je za gospodinjstvo velikega pomena.
Odpravi naj se na ljudskih šolah tista pisana mnogo-
terost ženskih ročnih del, ki več škoduje nego koristi:
Popolnoma naj se opusti ročna dela, ki dandanes
nimajo nobene praktične vrednosti, n. pr. pletenje in
kvatkanje vzorcev ter otroških jopic, havbic i. t. d.
Deklice naj se v ljudski šoli nauče najprvo splesti
nogovice, potem pa naj se takoj prične s šivanjem.
In sicer naj se učenke najprvo upoznajo z različnimi
šivi (Stiche), potem naj se prične s pravilnim krpanjem
— tudi nogavic — in v višjih razredih naj se deklice
temeljito priučijo krojnemu risanju in šivanju na stroj.
Vežti naj se deklice nauče v ljudski šoli le toliko, da
si znajo zaznamenovati perilo. V krajih pa, kjer cvete
kaka domača industrija, naj se tudi dotična dela po-
dučuje že v ljudski šoli — domačih učnih moči bo
gotovo ceno dobiti, ako morda učiteljica ali učitelj
sama nepoznata dotičnih ročnosti. V ljudskih šolah
na deželi naj bi se deklice poučevalo tudi v vrtnar-
stvu in drugem gospodarstvu. Tudi v kuhanju hranil
in hranitvi, o snagi in redu naj bi se poučevalo že v
ljudski šoli ter naj bi se pouk kolikor pač mogoče
tudi praktično izvajal.

Za gospodinjski pouk na ljudskih šolah, naj bi se
eventuelno nastavile posebne strokovne učiteljice.

Nadaljni pouk v gospodinjstvu naj bi se dekletom
nudil v gospodinjskih šolah in tečajih, ki bi morali
biti splošno pristopni in brezplačni. V mestih bi to
bilo lahko, a na kmetih naj bi gospodinjske tečaje
obdržavale stalno uslužbene potovalne učiteljice.

Ves pouk o gospodinjstvu pa bi moral biti me-
todičen in temeljit po vzorcu Pestalozzi-frübelove hiše
v Berlinu, kjer se dekleta n. pr. uče kuhanje na pod-
lagi sledečega načrta: 1.) naravoznanske kemične se-
stavine hranil; 2.) pridelovanje in kupna cena; 3.) po-
raba v kuhinji: gospodinjsko, fizikalno in kemično
dejstevanje; 4.) razlika pri postopanju s podobnimi
hranili; 5.) poraba ostankov; 6.) čas priprave; 7.) skle-
panje na pravila glede sorodnih hranil; 8.) pomen po-
sameznih vrst hranil za človeško hranitev. —

Na vsaki način naj bi se k gospodinjskemu pouku
privzela tudi bolniška strežba.

Glavna naloga z ozirom na gospodinjski pouk
pa pripada materam: Buditevi in gojitevi veselja in
ljubezni do dela! Tega se v šolah ne da priučiti. Matere
naj svoje hčere z malega navajajo na domača dela, in
sicer s prijaznostjo in potrpežljivostjo. Marsikatera
mami odbija svojo hčer od dela doma s svojo osor-
nostjo in prenapetostjo. Druge matere pa so zopet
tako nespametne, da štedijo svoje gospodične hčerke,
češ, da bi finejše izgledale in dobile bolj gospodskega
moža, ter vsa domača dela same opravljajo. Takim
dekletom nobena gospodinjska šola ne more pomagati.

Stanovanjsko vprašanje in otroci. Med mnoga
poreča vprašanja sedanjega časa spada tudi stano-
vanjsko vprašanje. Kakor vse druge stvari podražila
so se tudi stanovanja tako silno, da najskromnejše
stanovanje v mestu stane 20–30% vsega zaslužka,
tako pri delavskih slojih kakor tudi v srednjem stanu.
Kakšna so delavska stanovanja, niti ne govorim; a
tudi srednji sloji si zamorejo v najboljšem slučaju
privoščiti le stanovanje z dvema malima sobama in
majhno kuhinjo, brez vseh postranskih prostorov. Kako
naj tu otrok zadosti svojemu zdravemu, nujnemu na-
gonu po gibanju, kako naj se tu veselo in živahno
naigra in naskače! Saj hišnim gospodarjem ali njihov
uslužbencem že ni všeč, ako slišijo tršo stopinjo ali
glasno besedo. Nevoljne nad hrupom otroške igre na
skupnih hodnikih in stopnicah so tudi stranke, ki same
nimajo otrok. A starišem samim mora biti neznosno,
ako se otroci ves dan gnetejo v itak tesnih prostorih,
kajti o kakem redu ali mirnem delu potem ne more
biti govora. Končno niti hišnim gospodarjem ni zame-
riti, ako se boje otrok v hišo; kajti otrok se hoče na
vsak način zabavati, ako se ne more na primeren
način in ne da bi delal škodo in nadlego, pa drugače!
To je povsem razumljivo in naravno. Kaj torej stori-
ti? Nekaj jako enostavnega; vsaka hiša ima namreč
poseben prostor, kjer morejo priti skupaj vsi otroci,
ki so v hiši ter se naigrati in naskakati do mile volje.
Za lepo vreme naj bi jim bilo odmerjenega kos vrta
ali dvorišča s kupom peska; za slabo vreme pa naj
bi jim bila prepuščena večja sobana v parteru, kjer
naj bi se postavilo enostavno telovadno orodje. Tako
bi bilo poskrbljeno za otroke, a korist bi imeli tudi
hišni gospodarji. Poskusite torej, kakor ste poskusili
s skupnimi pralnicami.

K petdesetletnici ženskih gimnazij na Ruskem.
Že l. 1856. zanimal se je tedanji ruski naučni minister
Norov za načrt višjih dekliskih šol. Za višjo žensko
izobrazbo potezali so se tedaj Aleksander, Herzen,
Belinski in deloma Turgenjev ter slovita N. V. Sta-
sova i. dr. Z vso vnemo se je lotil te zadeve vplivni
šolski svetnik Petrogradskih gimnazij, N. A. Višne-
gradski, katerega je v tem odločno in živahno pod-
pirala carica Marija Aleksandrovna. Tej okolnosti se
je zahvaliti, da je višja dekliska šola — gimnazija —
pristopna za vse sloje, bila zakonskim potom ustanov-
ljena že l. 1858. — Obvezni učni predmeti v ruskih
ženskih gimnazijah so: Verouk, ruski jezik, matema-
tika, zemljepis, zgodovina, naravoslovje, fizika, lepo-
pisje in ročna dela; neobvezni predmeti pa 1.) nemški
jezik, francoski jezik, risanje, pedagogika; 2.) nemški
ali francoski jezik, latinščina in grščina.

Pruske višje dekliske šole. Na Pruskem imajo
270 javnih višjih dekliskih šol, na katerih slušbuje
3158 izključno ondi zaposlenih učnih moči. Število
učenk na teh šolah je od l. 1901. — 1906. poskočilo
od 53 480 na 71.156. Privatnih višjih dekliskih šol
imajo 675 z okoli 86 tisoč učenkami. Po veri je bilo
l. 1906. v javnih višjih dekliskih šolah poleg 56.382
protestantk in 7.080 židovk le 7.415 katoličank. Iz
tega je razvidno, da katoliški nemški krogi niso po-
sebeno zavzeti za višjo žensko izobrazbo, kar je z ob-
žalovanjem konstatirala pred kratkim tudi »Köln.
Volksztg.« ko, kakor nemški katoličani v drugih ozirih
— znanstvo, socialna in narodna politika — stoje na
višku časa, tako se vedno bolj zblizujejo tudi z za-
htevami modernega ženskega gibanja. Naj nam bodo
tudi v tem za zgled.

Nadaljevalne šole za obrtne delavke. Nemška
vlada je državnemu zboru predložila, načrt velike
obrtne novele, ki mej drugim razteza dolžnost nada-
ljevalne pouka tudi na obrtne delavke. — Nada-
ljevalne šole so velikega pomena, ker mlade ljudi
baš v najnevarnejšem času navajajo k spoznanju
dobrega ter jim nudijo priliko za poglobljanje iz-
obrazbe in teoretično strokovno usposobljenost. Iskreno
bi bilo želeti, da se tudi pri nas uvede obvezni nada-
ljevalni pouk za dekleta.

Odločen boj umazanosti v besedi in podobi
je napovedala nova nizozemska vlada, posebno justični
minister Nelisen. V tej nameri podpira vlado tudi ne-
katoliško časopisje, kar je lepo znamenje za nizozemsko
inteligenco. Katoličani prirede skupaj z drugimi za
nравnost ljudstva se bomečimi družbami v kratkem
velik shod v Amsterdamu. Za obširno agitacijo nabi-
rajo tudi denar.

Ivan Kregar

pasar in izdelovatelj cerkvenega orodja
in posode

se priporoča veleč. cerkvenim pred-
stojništvom in slavnemu občinstvu
v obilna naročila vseh v njegovo
stroko spadajočih del, katera iz-
vršuje najtočnejše in najsolidnejše.

Prevzema tudi popravila.

Delavnica v lastni hiši
v Ljubljani, Elizabetna cesta.

Ravnokar došle krasne kravate, najnovejše bluze,
fina vrhnja in spodnja krila

priporoča po znano nizkih cenah trvdka

A. Divod-Mozetič

v Ljubljani,
Stari trg št. 21.

Modna trgovina ter salon za
damske klobuke.

Filijalka v Kranju, Glavni trg.

Zadružna tiskarna v Ljubljani

registrovana zadruga z omejeno zavezo

Stari trg šte. 19

priporoča koverta s firmo, pismeni papir, ter vsa v to stroko spadajoča dela.

Ustanovljena 1. 1831.

C. kr. priv. občna zavarovalnica

Ustanovljena 1. 1831.

ASSICURAZIONI GENERALI V TRSTU.

Jamstveni zaklad nad **323 milijonov kron.**

Do sedaj izplačane škode nad **899 milijonov kron.**

Družba zavaruje:

Na življenje in za doto v vseh mogočih sestavah. Tekom leta 1906 zavarovalo se je pri tej družbi 16.847 oseb na življenje za kapital nad 140 milijonov kron.

Zoper požare, tatinski vlom, škode pri prevažanju, poškodbo zvonov in zrcalnih oken.

Sprejema tudi zavarovanja:

Zoper telesne nezgode in točo.

Pri tej družbi je zavarovan na življenje Njega svetost papež Pij X. in prevzvišeni knez-škof ljubljanski Anton Bonaventura; tudi vsa posestva Njega veličanstva cesarja avstrijskega.

Največja zavarovalnica avstro-ogrske države.

Glavni zastop v Ljubljani: Marijin trg, Sv. Petra cesta šte. 2, v lastni hiši.

Hranilnica in posojilnica v Kranju

registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Hranilne vloge se obrestujejo po

4 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$

brez odbitka rentnega davka, katerega posojilnica plačuje sama.

Hranilne vloge se sprejemajo od vsakega, če je ud ali ne.

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se obrestovanje pretrgalo.

Posojila na zemljišča po 5% ali s 5% in 1% amortizacije. Hranilnica sprejema tudi vsak drugi načrt glede amortizacije. Posojila na osebni kredit po 5 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$.

Sprejema tudi vloge na tekoči račun.

Zavod ima svoj sedež v škofiji poleg farne cerkve.

Yzajemno podporno društvo v Ljubljani

Kongresni trg 19 ————— registrovana zadruga z omejenim poroštvom. ————— Kongresni trg 19

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. do 12. ure

po 4 $\frac{3}{4}$ $\frac{0}{0}$

to je: daje za 200 kron 9 kron 50 vin. na leto.

Druge hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se njih obrestovanje prekinilo.

Rentni davek plača hranilnica sama.

Najsigurnejša prilika za štedenje!

Kanonik A. Kalan l. r., predsednik.

Kanonik J. Sušnik l. r., podpredsednik.